

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Andra Kammaren. N:o 53.

Fredagen den 7 Maj.

Kl. 7. e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande § 31 i det af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet i punkten 3 af dess Utlåtande N:o 1 framlagda förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt; och lemnades, enligt förut gjord anteckning, ordet till

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Herr Frick, som anförde: Det torde vara otvifvelaktigt, att det icke inom någon del af lagstiftningen är angelägnare att tillse det nödig försigtighet och varsamhet iakttages än just i fråga om banklagstiftningen. Ty derpå beror huru bankerna komma att arbeta och betjena den allmänna rörelsen, deraf äro landets samtliga näringar, och icke minst jordbruket, i högsta grad beroende. Under de senare åren har det allvarligen påyrkats, att sedelutgifningsrätten skulle fråntagas de enskilda bankerna och uteslutande öfverlemnas åt en enda stor centralbank, eller Riksbanken. Dessa yrkanden hafva äfven af bankkomitén accepterats, dock under vissa förutsättningar. Komitén har nemligen iakttagit den försigtigheten, att den för ett dylikt öfverlemnande af hela sedelutgifningsrätten uppställt det vilkor, att Riksbanken omorganiserades så, att den blefve, hvad den nu icke är, tjenlig att öfvertaga de funktioner, som följa med en så stor bankinstitution. Bankkomitén har derjemte föreslagit, att åt den andra statsmakten, eller Konungen, skulle inrymmas något inflytande på bankens förvaltning, äfvensom att jemväl enskilda personer skulle få ingå som aktieegare i banken. Jag tror att dessa vilkor äro af stor vikt, särdeles det rörande maktens delning i fråga om förvaltningen. Ty icke kan det vara lämpligt, att en bank, som öfvertoge så viktiga funktioner som dem, hvilka åligga en enda sedelutgifvande centralbank, en bank, som skulle dominera hela bankverksamheten inom landet och af hvars förvaltning landets kredit utomlands komme att i hög grad bero, nästan enväldigt styrdes af den ena statsmakten

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

allena. Med allt erkännande af den varsamhet och noggrannhet, som Riksdagen på senare tider iakttagit vid förvaltningen af Riksbanken och i sina bestämmelser derom, lär det väl dock icke kunna förnekas, att sådana tider kunna inträffa, då det vore vådligt att öfverlemnna omsorgen om bankens förvaltning i en tillfällig riksdagsmajoritetens händer. Det har funnits tider, då olägenheterna af ett sådant system gjort sig särdeles kämbart gällande, och sådana tider kunna återkomma.

Jag tror därför icke att, med iakttagande af tillbörlig försigtighet, det går för sig att borttaga sedelutgifningsrätten från de enskilda bankerna förr än man sett till att Riksbanken blifvit så organiserad, att den kan öfvertaga en stark centralbanks funktioner.

Nu har Utskottet föreslagit, att de enskilda bankernas tiokronesedlar skola börja att minskas redan inom utgången af år 1894, och att denna minskning skall fortgå till år 1898, då utgifvandet af enskilda bankers tiokronesedlar skulle upphöra. Men på sätt, som under diskussionen i dag på förmiddagen blifvit frambället, skulle en sådan indragning af tiokronesedlar vara liktydig med indragning af hela sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna, emedan den dernäst högsta valören, 50 kronor, är för stor att kunna anses lämplig att dermed betjena den allmänna rörelsen.

Jag anser därför, att man icke kan antaga Utskottets förslag och icke heller Herr Carl Ivarssons, som är ännu radikalare, utan måste under för handen varande förhållanden hålla sig till Kongl. Maj:ts. Vore Riksbanken i den ställning, att den redan nu kunde öfvertaga den rörelse, som skulle frångå de enskilda bankerna med sedelutgifningsrättens borttagande, kunde jag förstå hvarför de, som finna Riksbankens nu varande organisation tillfredsställande, yrka på att tiden för tiokronornas indragning måtte redan nu bestämmas. Men nu är enligt min åsigt Riksbanken icke i denna ställning. Det har statsministern och chefen för Finansdepartementet uttalat, och det hafva bankofullmäktige sjelfve erkänt, och det har äfven bankkomitén uttalat, på samma gång den förklarar som sin mening, att "tidpunkten för att Riksbanken kan komma i denna ställning torde ännu vara ganska långt aflägsen." Men något närmare uttalande om huru långt aflägsen denna tidpunkt må vara, det inlåter sig bankkomitén icke på, och det lär heller ingen kunna göra, som icke är begäfvad med siareförmåga. Men deremot behöfs det ingen siareförmåga för att uttala den till visshet gränsande förmodan, att denna period icke kan vara inne vare sig inom 5 eller 10 år.

Under sådana förhållanden vore det mycket oförsigtigt att redan nu bestämma tiden, då dessa sedlar skulle börja att indragas. Följden skulle otvifvelaktigt blifva den, att, såsom talaren på malmöbanken frambällit, de enskilda bankerna tvingades att indraga en hel del af sina afdelningskontor; och hvarmed skulle då dessa ersättas? Hvem skulle förse de orter, som förlorade afdelningskontoren med de behöfliga rörelsemedel, som de under tidernas lopp vant sig att på ett särdeles beqvämt sätt tillgodogöra sig? Icke kan Riksbanken under nuvarande förhållanden göra det; det är tydligt.

Visserligen har Riksbanken under de senare åren vunnit en betydlig förstärkning, och särskildt vid denna riksdag, derigenom att hela bankovinsten öfverlemnats till bankens disposition. Men det oaktadt, då här om dagen fråga var om inrättande af tre afdelningskontor af Riksbanken, mötte detta stora betänkligheter, och dessa betänkligheter uttalades ganska tydligt och såsom mig synes ganska riktigt af de två ärade herrar i denna Kammare, som tillika äro bankofullmäktige. Man ansåg det vara omöjligt för Riksbanken att nu inrätta tre nya kontor, man kunde svårligen inrätta två, ja, det uttalades till och med, att det skulle vara menligt för Riksbanken, om endast ett nytt kontor inrättades. Det torde således vara alldeles påtagligt, att Riksbanken icke kan med nya afdelningskontor på alla orter ersätta behofvet af de enskilda bankernas indragna afdelningskontor. Jag vill dermed icke säga, att jag för min del anser det vara lämpligt för Riksbanken, äfven om hon vore tillräckligt stark eller i den ställning att hon kunde göra det, att öfvergå till en bank med en massa små afdelningskontor här och der; tvärt om tillhör en sådan slags rörelse alldeles icke en centralbank. Men om man i oträngdt mål vidtager åtgärder, hvarigenom de enskilda bankerna nödgas indraga sina afdelningskontor, skulle ropen från alla de orter, som haft sådana kontor och fått dem indragna, blifva så starka, att Riksdagen, om icke i alla fall, så åtminstone i många, blefve nödsakad att gifva efter och inrätta flera afdelningskontor än som vore lämpligt och förenligt med bankens öfriga verksamhet. Icke heller tror jag att dessa afdelningskontor skulle kunna ersättas af de många små banker, som utan tvifvel skulle uppkomma, i händelse de enskilda bankernas rörelse under den närmaste tiden skulle i så betydlig mån komma att minska, som man föreslagit. Att sådana banker skulle komma att uppstå i ganska stort antal tror jag vara alldeles otvifvelaktigt, i synnerhet som Kammarerna vid förmiddagssammanträdet bestämde deras grundfond till så lågt belopp som den gjorde. Men icke kunna dessa banker med sina små grundfonder upptaga all rörelse. Äfven om de kunna betjena den minsta rörelsen, komma de otvifvelaktigt att få så liten kredit, att deras inlåning kommer att blifva högst obetydlig och att de i följd deraf komma att helt och hållet eller till största delen operera med egna medel. De kunna således icke upptaga den rörelse, som de enskilda bankerna förut haft genom sina afdelningskontor på dessa trakter, och det är väl alldeles otvifvelaktigt, att under sådana förhållanden en hel del orter komma att sakna tillräckligt rörelsekapital, hvarigenom särdeles svåra följder för dessa orter skulle uppstå. Dessa följder skulle hufvudsakligen komma att drabba den mindre rörelsen, de mindre näringsidkarne och de mindre jordbrukarne. Jag hemställer därför, om det icke vore vida klokare att icke nu, då man ej kan bestämma tiden när Riksbanken kan blifva i stånd att ensam öfvertaga sedelutgifningsrätten, ett mål hvartill ju alla torde sträfva, bestämma någon tidpunkt, då detta skall ske, utan i stället antaga Kongl. Maj:ts förslag sådant det lyder i 31 §. Derigenom blifva också de enskilda bankerna i tillfälle att reglera sig under tiden och rätta sig efter de förändrade fordringar, som komma att

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

ställas på dem. Indragningen af afdelningskontoren m. m. kommer icke att ske så brådstörtadt, som eljest blefve fallet, och sådana brådstörtade förändringar i bankväsendet, hvilka i alla tider äro betänkliga och farliga, vore ännu mera farliga i så svåra ekonomiska tider som de närvarande.

Med anledning af det nu anförda ber jag få yrka afslag å Utskottets och Herr Carl Ifvarssons samt bifall till Kongl. Maj:ts förslag i 31 §.

Slutligen och ehuru väl det icke egentligen hör till saken vill jag, enär liknande uttalanden skett förut, nämna att jag också är delegare i tvenne enskilda banker till ett sammanlagdt belopp af 5,000 kronor. Men jag tror icke att den obetydligt minskade inkomst, som jag möjligen skulle få, om sedlarne på tio kronor indroges, i någon mån kan inverka på mitt omdöme. Jag nämner det också icke därför, utan emedan jag vill instämma i det uttalande, som af talaren på malmöbänken gjordes på förmiddagen, nemligen att jag högeligen ogillar det försök att ingjuta gift och bitterhet i diskussionen, som gjorts genom en känd brochyr, der de enskilda bankernas aktieegare finnas namngifna. Jag vill i parentes äfven nämna, att jag icke står upptagen bland dessa aktieegare, men jag tillhör dem ändå.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till Kongl. Maj:ts och afslag å Utskottets och Herr Carl Ifvarssons förslag.

Vidare yttrade:

Herr Gibson: Jag har vid föregående tillfällen i Kammaren uttalat mina åsikter i denna fråga, och har sedan dess icke haft anledning att frångå desamma.

Då jag emellertid nu ber att få säga några ord, vill jag förutskicka den anmärkningen, att jag icke har några lotter i någon enskild bank, icke heller står jag i något slags förbindelse till dessa banker, hvadan min uppfattning grundar sig endast och uteslutande på sjelfständig öfvertygelse.

Gerna skulle jag se, att Riksbanken komme i tillfälle att odeladt få åtnjuta den vinst som uppkommer af sedelutgifningen, och dervidlag stå vi säkert alla på samma grund. Men Riksbanken är ännu icke i tillfälle att ensam tillgodose landets behof af omsättningsmedel. Vi hafva hört, när frågan förevar om nya afdelningskontors inrättande i landsorterna, huru fullmäktige sjelfve förklarade, såvidt jag kunde fatta, att i trots af Riksbankens lysande ställning kunde den knappast tillgodose de anspråk, som ställdes på densamma från redan befintliga afdelningskontors utlåningsrörelse, och äfven om denna omständighet skulle kunna afhjelpas genom en utsträckning af sedelutgifningsrätten m. m., kvarstår dock en annan för mig vida större betänklighet, som af flere talare här i Kammaren förut framhållits, men som besynnerligt nog talaren på hallandsbanken i förmiddags alideles förbisåg. Jag hade åtminstone väntat att han skulle med några ord vidröra detta anmärkningsvärda förhållande. — Det skäl, hvarpå jag häntyder, återfinnes äfven i statsministerns till statsrådsprotokollet fogade yttrande,

som på sidan 44 i den Kongl. propositionen finnes återgifvet och lyder sålunda: "att, lika väl som omfånget af och grunderna för den enskilda sedelutgifningen bestämmas af Konung och Riksdag gemensamt, en dylik samverkan påkallas i fråga om det omsättningsmedel, hvarmed Riksbanken betjenar allmänheten; och att särskildt af dem, hvilka sträfva att öka Riksbankens betydelse på detta område, intet bör vara mera välbetänt än att söka undanrödja alla farhågor för att under politiskt upprörda tider, eller då svåra konjunkturer i landet öfva sitt mäktiga tryck, en majoritet vid Riksdagen skulle ega i sin hand att fatta beslut om Riksbankens sedelutgifning, som kunde för allmänna rörelsen verka känbara rubbningar eller störa förtroendet till omsättningsmedlets värde." Så länge det står öppet för ett politiskt parti inom Riksdagen att i sin hand taga den uteslutande ledningen af Riksbanken, så länge 72 § kvarstår i oförändradt skick, kan jag icke lemna min röst till en indragning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Skulle nu emellertid det föreliggande förslaget falla, hvad blir då den närmaste följden? Jo, att Riksdagen *vingar* regeringen att för en ny tioårsperiod bevilja de enskilda bankerna ny oktober efter 1874 års bristfälliga förordning, och att den af tillfälligheternas bemedling gynsamma tidpunkten för införande af en med inskränkta rättigheter mera ordningsfull öfvergångslagstiftning blir försuten. Genom att afslå Kongl. Maj:ts proposition eller genom att antaga ett sådant förslag, som framkommit från hallandsbanken, kommer denna Kammare att visa sig oemottaglig för hvarje förslag, som icke i sig innefattar bestämmelser om ett snart och fullständigt upphörande af den enskilda sedelutgifningsrätten.

Jag hemställer, i fall en regering skulle vika för en sådan påtryckning, om den med lugnt mod skulle kunna bära följderna under sådana tryckta tider som de närvarande, och skulle väl åtgärden lättare kunna verkställas under tider, då en gynsammare näringsverksamhet kräver ett ökad behof af omsättningsmedel? Hvarje eftertänksam människa måste inse, att den obegränsade faran för näringslivet framstår alltför iögonfallande för att vedervåga ett oförsigtigt försök i den riktningen, så länge reglementet för Riksbanken kvarstår oförändradt.

När oppositionens föga fördolda uppgift, att sönderrifva allt som föreslås tillika med det bestående, framstår allt tydligare, tillhör det samma opposition att framkomma med motförslag af antaglig beskaffenhet; men må vi akta oss för hvarje förslag, som uti sig innebär andemeningen, att Riksbankens ändamål är att utgöra den inrättning, genom hvilken ett framdeles uppträdande maktgärande parti inom Riksdagen lägger kapson på rikets alla öfriga inbyggare. Förmår ej oppositionen att uppställa ett antagligt förslag, vill den ej åtnöja sig med Kongl. Maj:ts, då bör den ej heller klandra de lagar som finnas.

Det förslag, som nu föreligger, har genomgått skärselden i alla instanser. Påvisade bristfälligheter hafva blifvit afhulplna. I vissa delar har det ursprungliga förslaget förbättrats, men i andra åter försämrats. Den oväntade kritik, för hvilka förslagets hufvudgrunder varit utsatta från somliga af Högsta Domstolens ledamöter, torde inga-

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

lunda sakna sitt upplysande intresse, men bör väl snarare anses som en dryftning af nya, för bankväsendet i allmänhet mer eller mindre godtyckliga hufvudgrunder, såsom privata åsichter, än utgöra ett af Högsta Domstolen afgifvet yttrande i en densamma ej förelagd fråga.

Såsom särskildt utmärkande för detta förslag framstår den begränsade sedelutgifningsrätten. Kongl. Maj:t har föreslagit, att den på värdepapper grundade sedelutgifningen skulle begränsas till 50 millioner kronor. Utskottet har lika med ett här i Stockholm sammanträdande banksyndikat föreslagit 60 millioner kronor.

Jag underskattar visserligen icke de skäl, som anförts för det senare alternativet, men jag tror dock ej att denna lägre siffra skall vålla större olägenhet än en förhöjning uti bankräntan under Mars—April och September—Oktober, under hvilka månader omsättningsmedlet visar benägenhet att svälla ut. Det tillhör då Riksbanken att söka reglera behovet, och tillgodonjuter Riksbanken i så fall vinsten från hvarje expansion i sedelförelsen. Om de enskilda bankerna vid dessa tidsperioder befinna sig i behof af omsättningsmedel, böra de kunna få detta afhjelpat hos Riksbanken, hvarigenom äfven den naturliga väg beträdes, som leder dithän, att de enskilda bankerna blifva, likasom alla öfriga banker, Riksbankens sedelspridare i landsorten.

På förut anförda skäl och med anledning af hvad talaren på malmöbanken dessutom anförde, kan jag icke vara med om indragningen af de enskilda bankernas tiokronesedlar. Att tro sig kunna 5 eller 10 år förut bedöma näringslifvets behof af omsättningsmedel och att nu föreslå åtgärder för en aflägsnare framtid samt införa aflysningen i en civillag, hvilket skett i den nu föreliggande 31 § enligt Utskottets förslag, anser jag vara en åtgärd lika oformlig som oklok. Det är denna Kammares majoritets fixa älsklingsidé, som förledt Utskottet dertill. En reservant inom Utskottet har uppgjort ett medlingsförslag, hvarigenom han utlagt ett lockbete, på hvilket jag hoppas att inga andra än hans meningsfränder skola nappa. Det är nemligen icke egnadt att samla skilda åsichters representanter.

Af hvad jag nu yttrat framgår naturligtvis, att jag måste draga ett streck öfver Utskottets och Herr Carl Ivarssons förslag rörande 31 §. Hvad åter beträffar Kongl. Maj:ts förslag, så tilltalar det mig icke heller, emedan paragrafens senare del saknar — beträffande tiokronesedlarne — den säkerhetsventil, som guldkassan erbjuder vid ett befaradt öfverskridande af sedelutgifningsrätten i dess helhet. Men då detta skäl ej är tillräckligt vägande för rent afslag, finner jag mig således föranlåten att, när intet annat förslag föreligger, yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i föreliggande punkt.

Herr Rydin: Den fråga, som nu föreligger, är af en stor och genomgripande betydelse för hela vårt näringslif. Den är så mycket större, som vi veta, att detta näringslif för närvarande arbetar under ett svårt betryck. Det är således af största vikt, att denna fråga löses på ett sätt, som blifver välsignelsebringande för vårt land.

Om man nu tager i betraktande de särskilda förhållanden, som med denna fråga äro förenade, måste man ovilkorligen komma till

den reflexionen, att hvad som i första rummet behöfver vidtagas för att kunna åstadkomma någon välsignelsebringande förändring, det är Riksbankens omorganisation. Utan att denna omorganisation sker och utan att Riksbankens verksamhet bindes vid bestämda lagar, kommer man ingenstädes. Om vi taga i betraktande, huru förhållandet är med Riksbanken, så finna vi, att denna bank har en högst egendomlig ställning i jämförelse med statsbankerna i andra länder. Man vill nu göra denna Riksbank till en centralbank, men man vill icke iakttaga de vilkor, som äro nödvändiga för att den skall kunna blifva en sådan bank. Se vi på de särskilda ländernas centralbanker, så finna vi, att det i allmänhet är enskilda personer, som äro delegare i dessa banker. Denna princip har man ansett vara af ganska stor vikt, därför att, då det enskilda intresset i detta fall är verksamt, hafva de politiska stormarne icke något inflytande på bankens förhållanden. Taga vi åter i betraktande de länder, der förhållandet icke är sådant, att nemligen enskilda personer äro delegare i bankerna, så finna vi dessa länder vara, utom Sverige, Ryssland, Finland och äfven Norge, i hvilket sistnämnda land staten dock icke eger mer än $\frac{1}{3}$ uti banken. I öfriga länder utom Norge har man ansett det vara af största vikt, att den bank, som skall vara centralbank, lyder under och kontrolleras af regeringen i landet. Hvarför är detta nödvändigt? Jo, därför att det är regeringen i ett land, som representerar staten, och det är regeringens ledamöter, som arbeta under ansvar. Hvad har Riksdagen för ett ansvar?

Huru är nu förhållandet med den svenska Riksbanken? Den står under Riksdagens garanti och vård, heter det, och det är således Riksdagen, som eger beslutanderätt. Om vi nu taga i betraktande denna ställning, huru blir då förhållandet med ansvaret? Jo ingen är ansvarig. Det är en olycka, att ingen är ansvarig för det sätt, hvar på Riksbanken skötes. Denna ansvarslöshet är det, som varit vår Riksbanks olycka. Denna ansvarslöshet kan blifva vår olycka. Men, säger man, är det icke ett godt ansvar det, att statens representanter ansvara för Riksbanken? Historien visar, huruledes detta tillgått, huru man fått göra konkurs eller, som det heter på bankspråket, realisation. Det torde vara herrarne väl bekant, att vid 1800 års riksdag, då bondeståndet fick rätt att deltaga i Riksbankens styrelse, det lofvade 1,173,000 speciedaler. Men när hafva dessa kommit till Riksbanken? Det var löften och försäkringar, som icke honorerades. En talare nämnde i förmiddags, hurusom 7,000,000 kronor vid förra årets riksdag stälts till Kongl. Maj:ts disposition, om man ville indraga tiokronesedlarne. Men huru ställdes detta belopp till förfogande? Var det någon statsinkomst eller ett belopp, tillkommet genom beskattning eller genom någon upoffring? Nej, man lofvade allenast några statsobligationer. Hvem är skyldig att honorera dem? Jo, Riksdagen. Men Riksdagen eller, som här är detsamma, Riksgäldskontoret, kan komma på samma ståndpunkt som Riksbanken och göra konkurs eller realisation. Sålunda hvad det beträffar, att Riksbanken skulle på detta sätt fått någon säkerhet, så är det icke fallet. Jag vill icke säga, att det nu finnes någon fara för Riksbankens ställning.

Rörande förslug till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Den är god. Riksbanken har vidare en stor grundfond. Men hvem bestämmer öfver denna grundfonds belopp? Jo Riksdagen. Grundfonden kan emellertid minskas under hvad som erfordras för dess kredits upprätthållande. Vi måste medgifva, att, för att en bank skall kunna operera, den måste hafva en lagbunden verksamhet. Men denna verksamhet saknas här. Riksbankens verksamhet är beroende af den för tillfället samlade Riksdagen och dess herskande majoritet. Så kan ena dagen göras om hvad man vid ett föregående års riksdag beslutat. Men hvad behöfs då för säkerhet, kan man fråga? Jo först och främst fordras, såsom ock förhållandet är i Ryssland, Finland och Norge, hvilkas banker mer eller mindre tillhöra staten, en lag, som ställes under Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslutanderätt, och icke en lag, som endast och allenast beror på riksdagsmajoritetens beslut och som kan vid hvarje riksdag ändras. Det betänkliga i våra nuvarande förhållanden är, att ingen riksdagsmajoritet kan ansvara för den följande Riksdagens mening. Detta gör, att man städse måste befinna sig i en komplett ovisshet om grunderna för Riksbankens verksamhet ända till dess man fått en sådan lag, som nyss nämnts. Man måste vidare medgifva, att det sätt, hvarpå bankofullmäktige tillsätts, är olämpligt. Jag vill fästa uppmärksamheten på att dessa fullmäktige äro så bundna af reglementen och valsätt, att de kunna göra platt ingenting. Om t. ex. man fattar ett beslut i December månad och det skall effektueras sex månader derefter, så veta de, som fattat beslutet, icke, om de efter sex månader ännu äro fullmäktige. Till följd häraf är fullmäktiges beslutanderätt mycket begränsad, och kontinuiteten är omöjlig att upprätthålla. Man skulle kunna fråga: men, om så är, hvarför har man icke tänkt derpå förut? Man har tänkt på det förut. Man har tänkt derpå 1823. Man tänkte derpå 1830. Man tänkte derpå 1835. Men hvad gjorde man då? Jo, man förklarade helt enkelt, att Riksbankens Ständers bank stode under Riksbankens Ständer, samt att man ju kunde skapa andra banker. I stället för att sammanslå de enskilda bankerna och statens bank till en centralbank, sade man, lät Riksbankens Ständers bank hafva sin verksamhet och de enskilda bankerna sin verksamhet för sig. Så öfvergafs centralbanksystemet och gafs stöd åt privatbankerna, som man nu så skarpt motarbetar. Deras tillkomst berodde på, att Riksdagen icke ville skapa en centralbank.

När vi nu vilja öfvergifva denna princip, så är det klart, att vi måste ställa oss på deras ståndpunkt, som vilja att, om staten vidtager åtgärder, hvarigenom Riksbanken blir en centralbank, denna då blir lagbunden, så att man får en lag, som icke kan ändras vid hvarje riksdag, samt att den, som får banken under sin vård, står under en särskild lag. Dessutom är det af vigt att bankens verksamhet blir kontrollerad, och denna kontroll måste i hvarje land upprätthållas genom regeringen. Regeringen måste nemligen på något sätt utöfva inflytande på Riksbanken, annars kan centralbanken icke ega bestånd.

Tänkom oss, mina herrar, att det kommer svåra tider — och sådana kunna uppstå — och man vet att regeringen icke har något att säga i fråga om bankens förvaltning, hvad förtroende skall man

då hafva till en sådan centralbank, när det kan hända att bankstyrelsens ordförande tillsättes på lottning? Hvad skall man hafva för garantier för en sådan banks säkerhet? Det är detta som är det betänkliga i den nuvarande ställningen. Nu säger man väl: banken har under många år visat sig säker, och det är ingen fara å bane. Samma förhållande har varit med privatbankerna, men huru har man då sagt? Det kan man emellertid icke med säkerhet veta. Om ett hus icke har brunnit på 70 år, så kan det brinna på det 71, säges det i bankbetänkandet.

Man har vidare sagt, att privatbankerna icke lemna tillfredsställande garantier för inlösendet af deras sedlar. Men hvad garantier har man för att Riksbankens sedlar skola blifva inlösta? Det är Riksdagen som eger beslutanderätten öfver denna bank och öfver dess sedelemission. Men på detta sätt kan eganderätten rubbas på ett ganska betänkligt vis, derigenom att Riksdagen utsläpper för många sedlar. Ty sedeln gäller väl i dag en krona; men kursen kan falla till 50 procent, och då skulle likväl hvarje enskild i sina liqvider hafva rättighet att med dessa sedlar betala sina skulder. Detta vore visserligen ett mycket bekvämt sätt för låntagaren, men icke för den som lånat ut penningarne.

Det är således gifvet, att i fall Riksbanken skall kunna öfvertaga en verksamhet såsom centralbank, så är det ett nödvändigt vilkor först och främst, att dess organisation blir på ett tillfredsställande sätt faststald, och vidare att man lär sig inse och fasthåller vid, att en Riksbankens sedel är en skuldsedel, och att den icke gäller såsom betalningsmedel under andra förhållanden, än att den inlöses. — I flera andra länder, ja, äfven i Norge, gäller icke banksedeln längre än den inlöses. Detta är en viktig sak som måste afgöras, innan man beslutar att Riksbanken skall fungera som centralbank.

Dessa frågor finna herrarne väl och utförligt utvecklade i bankkomiténs betänkande, och deri förklaras, att om Riksbanken skall blifva en centralbank, så fordras garantier så väl i afseende på bankstyrelsens sammansättning som äfven i afseende på sedlarnes beskaffenhet, och det är klart, att om man vill göra Riksbanken till centralbank, så måste dessa vilkor uppfyllas. Men man har i bankbetänkandet upptagit dessa vilkor under litt. b och sagt, att deras uppfyllande icke kan ske genast; och på det sättet har denna fråga blifvit undanskjuten. Detta tillvägagående anser jag icke vara fullt lyckligt; utan jag tycker, att frågan borde hafva blifvit satt i spetsen för Kongl. Maj:ts förslag såsom en nödvändighet, som måste antagas, om man vill att Riksbanken såsom centralbank skall öfvertaga sedlarnes utgifvande. Men bankkomitén har under litt. a förklarat, att de nuvarande förhållandena måste så småningom utveckla sig, och därför har man lemnat dessa stora reformer tills vidare och tagit det förslag, som för närvarande kan utgöra en lag, hvilken på samma gång skall bereda trygghet åt näringslifvet och bidraga till utvecklingen af Riksbankens egna förhållanden. Men har man nu ställt sig på en sådan ståndpunkt, så har man också skyldighet att trygga näringslifvet och på samma gång trygga Riksbankens verksamhet på ett sådant sätt, som Kongl. Maj:t anmärkt i sitt förslag, genom att bestämma

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

en lag, som ordnar förhållandena under den tid, då de nya oktrojerna beviljas.

Ty med all aktning för de herrar, som deltagit i sammankomsten å hotell W-6, så tror jag att, om man vill afgöra hvilket förslag skall gälla mest, antingen bankkomiténs och Kongl. Maj:ts eller det vid nämnda sammanträde beslutade förslaget, man måste tillägga företrädet åt bankkomiténs och Kongl. Maj:ts. Kongl. Maj:t har i sitt förslag gifvit trygghet för sedelutgifningen icke blott i afseende å de enskilda bankerna, utan äfven i fråga om sjelfva Riksbanken och derfor föreslagit en ändring i 1830 års lag, afseende att deri skulle införas vilkoren och grunderna för Riksdagens rätt att genom Riksbanken utgifva sedlar. Om vi också skulle önska ett bättre förslag än det nu af regeringen framlagda, så måste vi i allt fall medgifva, att Kongl. Maj:ts förslag är ett väl genomtänkt förslag, som under en öfvergångstid kan vara betryggande och af hvilket man kan hoppas, att denna fråga får en lösning på ett sätt, som verkar i den riktning, som riksdagsmajoriteten vill, utan att på samma gång framkalla de vådor, som ovilkorligen blifva en följd af att låta saken vara i det ovisshetens tillstånd, som nu är rådande. På grund häraf vill jag icke gerna på något villkor med min röst biträda vare sig Utskottets eller det af Herr Carl Ifvarsson framburna förslaget, ty begge dessa förslag lida deraf, att det icke blir någon trygghet i näringslivet, på sätt flere föregående talare visat. Men skall jag välja mellan dessa båda förslag, så är det öfverensstämmande med mitt lynne att, hellre än att vänta i 5 år för att få en lösning i frågan, låta det, à la bonne heure, gå med ens: jag tager hellre Herr Carl Ifvarssons förslag än Utskottets. Detta förra förslag är åtminstone ett rent spel; man halshugger då de enskilda bankerna med ens. Deremot vill jag icke vara med om ett uppskoffssystem på 5 år, som under hela denna tid medför ett olidligt trassel.

Till följd af hvad jag yttrat, är jag icke nöjd med något af de framlagda förslagen. Skall jag välja, så väljer jag på Kongl. Maj:ts förslag; men nödgas jag välja mellan Utskottets och Herr Carl Ifvarssons förslag, så väljer jag detta senare. Ty det är bättre att taga hufvudet med ens än att vänta derpå i fem år.

Herr Toll instämde med Herr Rydin.

Herr Bokström: Då jag icke kan betrakta den förevarande frågan ur några synpunkter, hvarifrån den icke redan blifvit skärskådad, och för öfrigt hvad jag kunde hafva att säga till densammans klargörande blifvit bättre uttaladt af andra, skall jag icke länge uppehålla Kammarens tid. Men då frågan är af iugripande betydelse för hela vårt näringslif och i följd deraf äfven för den ort, hvars intressen jag skall här bevaka, anhåller jag att i korthet få redogöra för, huru jag i detta fall ämnar använda den rösträtt, som är mig anförtrodd.

Att jag vid mitt val mellan de olika förslag, som föreligga, icke gör det ringaste anspråk på att ofelbart välja det bästa och riktigaste, behöfver jag icke säga. Men hvad jag deremot gör anspråk på, det

är att hafva gjort mitt val efter noggrann pröfning och bästa öfvertygelse, hvilket må lända till ursäkt för huru detta val utfaller. Jag erkänner vidare min oförmåga att kunna öfverskåda hela denna stora hundramillionersfråga och de tänkbara verkningarna enligt de olika förslagen på vårt näringslif under den närmare eller fjernare framtiden.

Det må ju vara möjligt, att det förslag, som väckts från hallandsbänken, och hvilket här i Kammaren synes ega de största sympatierna, är bäst, och att de farhågor man hyser för följderna, i fall det antages, endast äro spöken, som icke komma att hafva någon motsvarighet i verkligheten. Men det vet jag dock, att när det år 1844 var fråga om att åstadkomma en likartad reform i det rika och mäktiga England, vågade Englands ledande statsman, Sir Robert Peel, och Englands parlament icke lösa denna fråga efter ett så radikalt recept som det, hvilket i dag blifvit framlagd från hallandsbänken. Englands parlament beslutade sig för att begränsa sedelemissionen till det belopp, som motsvarade den utelöpande sedelstockens, eller 14 millioner pund st., som fördelades på 207 sedelutgifvande enskilda banker, med rätt för Englands bank att i samma mån som någon bank upphörde med sin verksamhet öfvertaga den på densamma belöpande emissionen, och sålunda har sedan dess antalet af enskilda banker i England reducerats från 207 till 103. Hvad emellertid Englands ledande statsman och dess parlament år 1844 icke vågade, och som man ännu icke vågat genomföra, det tilltror man sig här i vårt land kunna verkställa under loppet af tio år, och detta trots vi befinna oss midt uppe i en kris, som redan varat flera år, och hvars slut man ännu icke ser, och hvars dimensioner med hvarje år blifva allt mer hotande.

Såsom redan nämndt, har jag inga anspråk på att den erfarenhet och den insigt, jag kan hafva på detta område, skola tillmätas någon vidare betydelse. Men jag har försökt att tillämpa denna fråga på den ort, hvars förhållanden jag känner något närmare till, och äfven ur den synpunkten framstå för mig ganska stora betänkligheter.

Vi äro nog lyckliga att på Gotland ha ett afdelningskontor af Riksbanken, för hvilket vi äro Riksdagen tacksamma, och detta kontor förlägger den allmänna rörelsen med något öfver 1 million kronor. Vidare ha vi en privatbank med en grundfond af 1 million kronor och en inlåningsrörelse af omkring 2 millioner kronor. Således tillsammans 4 millioner kronor.

En talare har påvisat, hurusom det går ganska lätt för sig för en enskild bank på en större och mera befolkad plats att förvandla sig till aktiebank, men att det icke så lätt, kanske icke alls låter sig göra med bankerna på de mindre orterna i landet. Jag tillåter mig vara af samma tanke; och då jag icke har något hopp om att Riksbankens afdelningskontor i landsorten skola utvecklas i samma mån som de privata bankerna och deras afdelningskontor afvecklas; och då jag vidare icke har någon tilltro till det folkbankssystem, hvilket man framhållit såsom det der skulle fylla det tomrum, de enskilda bankerna komme att lemna efter sig, vågar jag för miu del icke biträda något annat förslag än det af Kongl. Maj:t framlagda. Jag vet hvad vi hafva, och kan någorlunda bedöma hvad vi få, om den enskilda sedelutgif-

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag
ungående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

ningen begränsas så som den Kongl. propositionen föreslår; men jag vet icke hvad vi kunna få, om något annat mera radikalt och vidtgående förslag kommer till stånd.

Jag skall ej längre uppehålla Kammarens tid och vill därför sluta med att anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna paragraf.

Herr Hæggström: Jag säger som den näst föregående talaren, att jag icke har något nytt inlägg att göra i frågan, men att jag dock vill tillkännagifva min ståndpunkt i densamma.

Jag har alltid varit och är fortfarande af den åsigt, att rättigheten för de enskilda bankerna att utgifva sedlar tillkommit vid sidan af grundlagen. Och då nu så väl Kongl. Maj:ts Utskottet, långt ifrån att borttaga denna rättighet, tvärt om vilja fastslå densamma genom civillag, kan jag icke gå in på någotdera af dessa förslag. Om nu, såsom under diskussionen framhållits och äfven uttalats såväl i Kongl. Maj:ts proposition som i Utskottets motivering, det icke går an att på en gång borttaga sedelutgifningsrätten för privatbankerna, och i den Kongl. propositionen icke ens talas om upphäfvande af denna rätt, samt Utskottet visserligen tillstyrker 10-kronornas borttagande, men bibehåller rättigheten för de enskilda bankerna att utlemna sedlar af 50 kronor och högre valörer, ser jag ingen annan råd än att vi få gå in på Herr Carl Ifvarsons förslag, då man åtminstone icke kan säga, att icke något blifvit gjordt; ty det är dock ett öfvergångsförslag, som medgifver bankerna att ännu under 12 år utsläppa sina 10-kronor. Derigenom sväfvade de enskilda bankerna icke längre i luften, utan de veta, att det år 1898 är slut med deras sedelutgifningsrätt, och de hafva sålunda tid att bereda sig för öfvergången. Man har påstått, att borttagande af enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skulle vara förenadt med fara. Men om man åter nu skulle taga bort sedelutgifningsrätten med 5 millioner kronor om året från de enskilda bankerna, skulle det, menar man, stå så till, att Riksbanken icke skulle blifva i stånd till att efter 12 år öfvertaga denna sedelutgifningsrätt. Detta tror jag icke är så allvarsamt menadt, ty nog kan man ställa så till under dessa 12 år, att Riksbanken blefve i tillfälle att öfvertaga denna sedelutgifningsrätt.

Man har här sagt, att många fel skulle vidlåda Riksbanken, och jag vill visst icke förneka detta. Särskildt har man dock framhållit det vanskliga sätt, hvarpå valen till styrelseledamöter försiggå, äfvensom ock den omständigheten, att ingen är ansvarig för Riksbankens skötsel samt att denna är underkastad politiska vindkast. Man har till och med gått så långt, att man sagt, att man en vacker dag kan blifva tvungen till att i stället för en krona mottaga ett mynt, som icke är värdt mer än 50 öre, eller ungefärligen så som det tillgick på realisationens tid. Men huru skulle det gå till? Jo, riksdagsmajoriteten skulle draga försorg derom, ty det är ju denna som bestämmer öfver Riksbanken. Jag vill då fråga den ärade talare, som framkastade detta: huru har denna majoritet burit sig åt allt sedan 1867?

Huru stor grundfond hade väl Riksbanken då och huru stor har den nu? Vi känna nog litet hvar den stora skillnaden. Men hvem

har skapat denna grundfond, som Riksbanken nu eger? Icke är det den värde talaren och de med honom i denna fråga liktänkande, utan det är just landtmannapartiet, som här har hela hedern och förtjensten. Det var under många riksdagar som man blygsamt anhöll om en fjerdedels af bankovinsten öfverlemnande till Riksbankens grundfond. Man voterade år efter år och småningom fick man genom landtmannapartiets tillhjälp en fjerdedel. Efter ytterligare strider lyckades det att få till samma ändamål halfva bankovinsten, och sedermera blef detta en regel. Och hvad har hänt i år? Jo, att hela bankovinsten öfverlemnas till förstärkande af Riksbankens grundfond. Och hvarför har man gjort det? Jo, emedan man måste tänka på att lägga något under den ökade sedelstock, som Riksbanken måste vara beredd på att hålla, om och när de enskilda bankerna åläggas att upphöra med sin sedelutgifningsrätt.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Jag tror således, att det icke är ett riktigt tal, att förevisa en blifvande riksdagsmajoritet, om den har samma åsikter som den nuvarande, att den skall komma att förstöra Riksbanken och såmedelst ruinera landet. Tvärt om konsolideras, genom en sådan majoritet, Riksbankens ställning. Ty denna majoritet har, jag upprepar det, skaffat Riksbanken den grundfond som den nu besitter, och detta har icke kunnat ske utan stora strider.

Hela dagen har jag hört talas om, att ställningen i landet skulle blifva mycket farlig, derest vi icke skulle få mer än en sedelutgivande bank. Allmänheten skulle blifva underkastad kapriser af dem som styra banken. Och så frågar man: hvad hafven I för ansvarighet, och hvad är korrektivet? Jo, korrektivet är, att om lättsinniga åtgärder skulle vidtagas, så komme det i första hand att drabba dem som fattat beslutet; ty man kan icke lättsinnigt handskas med Riksbankens väl eller ve utan att hela landet lider deraf.

Man har sagt, att Riksbanken icke skulle vara väl organiserad, och jag medgifver gerna att så är händelsen, men är det väl möjligt annat nu, då denna Riksbank är så att säga paralyserad af de enskilda bankerna, som på alla håll öfverflygla densamma, och då de som först och främst borde arbeta för att få Riksbanken under en betryggande förvaltning, i stället af alla krafter motarbeta densamma, emedan deras intressen gå rakt stick i stäf mot Riksbankens. Om de 28 enskilda bankernas sedelutgifningsrätt nu skulle upphöra, och Riksbanken ensam öfvertog hela sedelutgifningsrätten, så hade de, som förut förfäktat de enskilda bankernas intressen, icke någon vidare fördel deraf, utan då erhöles man i stället deras medverkan och kunde sålunda rangera bättre med Riksbankens förvaltning. Man kan väl för öfrigt icke tänka så lättsinnigt om principalerna för Sveriges Riksbank, som att de icke under dessa 12 år, som indragningen af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skulle fortgå, skulle kunna hinna ställa om styrelsen för Riksbanken. Den tid kommer nog, då en sådan förändring måste ske, men vi böra icke vidtaga den, innan vi se att det är alldeles nödvändigt, och då skola vi erhålla deras biträde, som bättre än några andra förstå detta, och med deras tillhjälp skola vi snart få allt väl rangeradt.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Såväl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag hafva dessutom så stora brister, att jag fruktar att vi, genom att bifalla något af dem, skola komma ur askan och i elden. I § 6 tager man bort den solidariska ansvarigheten för lottegarne i de enskilda bankerna och inskränker deras ansvarighet för bolagets samtliga förbindelser till ett belopp motsvarande grundfondens belopp. Säkerheten för dem som lemna sina penningar till de enskilda bankerna minskas härigenom högst väsentligt. Bankerna kunna ju hafva stora belopp insatta på deposition, upp- och afskrifnings- samt postremissräkning, och hvilken säkerhet har man då för dessa belopp, som för närvarande ju uppgå till mellan 2—300 millioner, om man nu antager den nya lagen? Man kan visserligen påstå, att denna upplåning skall betäckas af de säkerheter, Banken har för utgifna lån. Detta kan nog vara riktigt, men beror naturligtvis af hvilken beskaffenhet dessa säkerheter äro. Detta åter måste ju vara beroende dels på konjunkturerna och dels på försigtigheten hos den styrelse, som lemnat ut de upplånta penningarna.

Man har här framhållit att det alltid skulle hafva varit så särdeles väl bestädt med de enskilda bankerna, men jag vill i det hänseendet i herrarnes minne återföra tillståndet år 1879 och fråga huru det då skulle hafva gått, om icke Riksdagen upplånat och trädt emellan med 42 millioner, deraf 24 millioner, om jag minnes rätt, lemnades till bildande af en jernväghypoteksfond. Hade detta icke skett, fruktar jag, att ingen nu skulle hafva kunnat tala om, huru väl det varit bestädt med de enskilda bankerna. — Detta är numera en allmänt bekant hemlighet och är för öfrigt så länge sedan, att det icke kan vara indelikat att tala derom. Det var emellertid icke långt ifrån att en bankkrasch då inträffat, och detta berodde icke på de utelöpande sedlarne, utan på de enskilda bankernas in- och utlåningsrörelse. Det fans nemligen då för mycket penningar utlånade emot säkerhet af dåliga obligationer, och då de, som hade lånat ut penningar till bankerna, började hysa misstroende för dem och sade upp sina kapital, var kraschen ganska nära och skulle helt säkert hafva inträffat, om icke Riksdagen trädt emellan. Om nu detta lagförslag skulle gå igenom och således äfven nyss omtalade §, föreställer jag mig att följden deraf skulle blifva, att depositörerne i de enskilda bankerna skulle, om icke förr, så åtminstone vid inträffande kris draga sina penningar derifrån, enär säkerheten då derstädes skulle blifva mindre än med den nuvarande solidariska ansvarigheten, då det finnes en del rike bolagsmän, hvilka med hela sin förmögenhet ansvara för all bankens skuld, under det att efter den nya lagen depositörerne endast skulle få slåss om de säkerheter, banken kan innehafva för utlånade medel, plus bankdelegarnes ansvarighet för grundfondens belopp. Om nu föreliggande förslag antages, blir följden att de enskilda bankerna till hvad pris som helst måste söka hålla inlåningsrörelsen uppe, ty det är med denna bankrörelsen drifves, och till följd af den konkurrens, som då uppstår bankerna emellan, måste de höja inlåningsräntan. På samma gång som inlåningsräntan

höjes, måste de äfven höja utlåningsräntan och deraf blifva alla berörde, som måste upptaga lån för drifvande af sin rörelse. Man klagar redan nu, och som mig synes med mycket fog, att utlåningsräntan ställer sig allt för hög i förhållande till hvad den borde vara och är i andra länder.

En talare på upsalabanken yttrade att, om han blefve stäld i valet mellan Herr Carl Ifvarsons och Utskottets förslag, skulle han utan tvekan taga det förra, emedan det vore bättre att genast blifva halshuggen än att vänta i fem år på dråpslaget. Det vill synas som om en ärad ledamot af komitén, som här yttrat sig, skulle resonera ungefärligen på samma sätt, enär han här i dag varmt uppträdde till försvar för Kongl. Maj:ts förslag. Då han satt i bankkomitén, som den 14 December 1883 till Kongl. Maj:t afgaf sitt förslag till förändrad organisation af bankanstalterna, instämde han i likhet med de öfriga ledamöterna i följande yttrande: "Vid fullgörande af det komitén nädigst lemnade uppdrag har i första rummet framställt sig det spörsmål, huruvida och till hvilken utsträckning enskild sedelutgifning borde framgent få ega rum. Inom komitén har dervid af skäl, som i motiven till de af komitén afgifna lagförslag närmare utvecklats, den åsigt utan meningsskiljaktighet *) gjort sig gällande, att det mål, hvartill lagstiftningen på bankväsendets område bör sträffa, måste vara upphörandet af den enskilda sedelutgifningen och koncentrerandet af sedelutgifningsrätten hos en enda bank.*" De hafva insett att denna genomgripande förändring icke kan ske strax, men när skall väl denna tid komma? Icke passar den närvarande tidpunkten, ehuru de enskilda bankerna skola få 12 år på sig för afvecklingen af sin sedelutgifningsrätt. Efter dessa 12 år skulle vi få höra precis samma visa. Detta erinrar mig om den, som skulle blifva hängd och sjelf skulle få utvälja trädet, der snaran skulle fästas, men aldrig kunde finna det rätta.

Då jag förmodar att många andra efter mig ämna begära ordet, skall jag icke längre trötta herrarne, ehuru det nog kunde vara frestande att bemöta ett och annat af hvad här blifvit yttradt. Jag är dock viss att andra, som bättre än jag förmå bemöta dessa yttran- den, skola göra det, och inskränker mig därför till att yrka bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr Danielson: Jag begärde ordet hufvudsakligen med anledning deraf, att under diskussionen af de talare, som önska att de sedelutgifvande bankerna må få bibehållas vid sin sedelutgifningsrätt, framkastats den uppfattning, att, i fall så icke skedde, skulle åtskilliga afdelningskontor komma att indragas, och detta till skada för jordbruket. Jag får säga, att då man vid behandlingen af andra frågor, som röra jordbrukets fördel och bästa, icke ser bevis på någon synnerlig ömhet från detta håll, så bör man upptaga detta temligen var- samt. Jag får också uttala den åsigt, att Riksbanken nog skall kunna

*) Kursiveradt af talaren.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolags med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande
förslag till
lag angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

upptaga dessa 47 à 50 millioner, som de enskilda bankerna nu hafva utelöpande i sedlar. Jag föreställer mig till och med, att Riksbanken skall kunna göra detta temligen lätt, och att Riksdagen väl kan betrygga Riksbankens ställning i detta afseende. Kunnna dessa 27 banker ansvara för utelöpande sedlar, vare sig 47 millioner, som nu äro utelöpande, eller de föreslagna 60 millionerna, så är alldeles klart, att Riksbanken kan bättre uppbära garantierna därför, än dessa enskilda banker, hvilka nu göra det.

Jag tror, att rätt många af landets inbyggare hafva under en lång följd af år önskat, att den tidpunkt skulle snart inträda, då man finge motse en förändring i vårt bankväsende. Jag tror också, att nämnda uppfattning i detta fall är så allmän (naturligtvis med undantag för de enskilda bankernas målsmän), att vi icke skulle handla gent emot en sådan allmän mening.

Jag tror derjemte, att det skulle medföra bättre ordning och reda i vårt penningeväsende, om vi toge samma steg, som så många andra nationer tagit, nemligen antagandet af systemet af en enda sedelutgifvande bank. Det är därför jag icke kunnat betrakta detta förslag annat än som ett öfvergångsförslag, så att de enskilda bankerna under tiden gäfves nödigt rådrum att ordna sina affärer, och att, om de så önskade, öfvergå till aktiebanker, på det att ingen må kunna säga, att man försökt att betaga dem tillräcklig tid i detta fall.

Då jag har denna uppfattning, är det alldeles klart, att jag icke kan vara med om att bifalla något annat yrkande än det af Herr Carl Ifvarsson framställda, i hvars uppsättande jag också i någon mån tagit del. Hvad beträffar Herr Rydins långa yttrande, vill jag icke svara derpå, emedan det förefaller mig, som om han talat om en sak, som nu icke föreligger, utan hvars behandling först längre fram förekommer.

Deremot skall jag bedja att med några ord få svara på Herr Bokströms anförande i afseende på den sak, som han tyckes vilja ådagalägga. Jag har i min hand en liten brochyr, som visserligen är författad på tyska språket, men hvilken blifvit öfversatt till det svenska. Jag har varit i tillfälle att genomse ett och annat i denna bok, och bland annat säger författaren å sid. 58 "*De ödeläggande bankkrisernas historia är de små bankernas historia*, framför allt i Amerika och England", hvarvid författaren i en not tillägger: "år 1839 instälde i Nordamerika 959 banker sina inbetalningar." Dessa banker voro till största delen sedelutgifvande; således är det anförda exemplet lika rikt som det är varnande. Kan det då, med ett sådant exempel för ögonen, vara skäl att hålla på ett system, som till och med i det rika och raska Amerika visat sig vara så ohållbart? "Också", säger författaren vidare, "hafva Europas finansielt hyfsade och upplysta stora kulturland alla öfvergått till enbankssystemet, och detta med en energi, som ensam kunde vara nog att öfvertyga oss om dess riktighet. Ty det är icke under inflytande af på förhand uppkonstruerade teorier, utan hand i hand med den praktiska erfarenheten, som dessa land kommit till bankenheten. I Frankrike skulle

man kunna tro, att det varit den politiska centralisationens ande, som genomfört bankenheten“.

Längre ned säger författaren: "hvad var det då, som framkallade nödvändigheten att undanröjda provinsbankerna? Endast och allenast den stora läromästarinnan nöden, den nöd, som man sjelf fick upplefva". Hvad vidare angår det som Herr Bokström anförde angående England, så säger samme författare: "Ännu mera slående är Englands exempel, denna mönsterstat för sjelfstyrelse och decentralisation, åtminstone för 30 år sedan, ty under de sista årtiondena har andan i lagstiftningen gått något öfver åt andra sidan. Bankakten af 1844 gjorde visserligen icke rent hus med alla vid sidan af Englands bank befintliga banker, men den erkände öppet, att dess syfte var att sätta alla de andra bankerna på indragningsstat och så snart som möjligt göra slut på dem. Detta syftemål har också redan till stor del uppnåtts. En del af de kvarlevande har gått in på att arbeta endast med engelska bankens sedlar". Således tror jag icke, att Herr Bokströms uppgift var fullt riktig, så vidt nemligen man får antaga, att ifrågavarande författare skrivit i enlighet med verkliga förhållandet, och det är helt naturligt, att så måste vara, ty i de allra flesta europeiska länder har man öfvergått till systemet af att hafva en enda sedelutgifvande bank i landet. Detta är också det enda rigtiga, ty huru skulle man kunna på annat sätt få en ordnad bankrörelse? Derfor böra vi också söka att få en lag till stånd, som stadgar en tidpunkt för införandet af den önskade förändringen af vårt bank-system derhän, att vi slutligen få en enda sedelutgifvande bank. Det är klart, att under en tid af 12 år, som skulle förflyta till den tidpunkten, vi skulle hafva tillräcklig tid att ordna Riksbanken så, att den mycket väl må kunna omhändertaga den ökade sedelutgifning som deraf blefve en följd. Af dessa i korthet angifna skäl, och då man vet, hurusom de enskilda bankerna i många fall söka att tillvexla sig Riksbankens sedlar för att få utväg att sätta sina egna i omlopp, så borde man väl taga något steg i syfte att förekomma missbruk på det hållet.

Jag skall icke upptaga Kammarens tid vidare, emedan jag till hvad som redan blifvit yttradt icke har något egentligen nytt att tillägga. Jag tror för öfrigt, att hvar och en bland oss betänkt saken, så att han är beredd att afgifva sitt votum i denna fråga. Jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag.

Med Herr Danielson instämde Herrar *Erickson* i Bjersby, *Sjöberg* i Bodaryd, *Larsson* i Löa, *Nilsson* i Vrångebol, *Odell* och *Jönsson* i Mårarp.

Herr Statsrådet *Hammar skjöld*: Ordmandet af ett lands penningeväsen är en mycket ömtålig sak. Ett missgrepp i det afseendet kan rubba otaliga enskilda personers timliga välfärd. Det har betydelse äfvenledes för hela landets välstånd. Hvad som främst af allt

Rörande
förslag till
lag angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

behöfves i fråga om bankväsendet är stadga och säkerhet, ty intet är förderfligare än osäkerhet och rubbningar inom detta område. Detta har äfven den senaste bankkomitén tydligt insett, och den har haft denna uppfattning såsom ledstjerna vid upprättandet af de förslag, som af komitén blifvit framlagda. Frågan om stadga och säkerhet i penningeväsendet bör äfven i främsta rummet framhållas, då man tänker på, huru med sedelutgifningen bör ordnas. Det är en gammal tvistefråga, om denna sedelutgifning bör tillstädjas en mångfald af banker eller blott en enda bank. Den senaste bankkomitén har enhälligt uttalat såsom sin åsigt, att det skulle blifva mera stadga och säkerhet i penningeväsendet, om sedelutgifningen utöfvades af blott en enda bank. Derför har äfven bankkomitén uttalat såsom sin mening, att enbankssystemet är det mål, till hvilket man här i Sverige bör sträfvä; men på samma gång som bankkomitén uttalar detta, så säger den tillika: *för det första* att, om enbankssystemet skall kunna medföra fördelen af större stadga och säkerhet, så erfordras att denna enda bank skall vara organiserad på ett fullt betryggande sätt, och *för det andra* att öfvergången från mångbankssystemet, som vi nu hafva i Sverige, till enbankssystemet bör ordnas så, att rubbningar, så vidt möjligt är, må förebyggas. — I fråga om den enda centralbankens organisation har bankkomitén framställt åtskilliga önsksningar. Den har uttalat en önskan, att denna bank icke skulle vara allenast en statsbank, utan att äfven de enskilda intressena skulle vara deri representerade, på det att derigenom skulle vinnas en garanti för, att banken sköttes endast med ekonomiska hänsyn. Komitén har också önskat, att ändringen måtte ske i samma syfte, med afseende på sammansättningen af styrelsen och de organer, som skulle hafva ledningen af bankens angelägenheter om händer. Den har slutligen, då en sådan centralbank skulle få ett dominerande inflytande på landets hela penningeväsende, och missgrepp i ledningen af densamma skulle vara oändligt mycket mera ödesdigra än missgrepp af en bank bland många, önskat att denna centralbank skulle begränsa sin verksamhet till endast sådana affärgrenar, der den största möjliga säkerhet kunde af banken fordras. Men så har också bankkomitén sagt, att då man ännu icke är mogen för organisationen af en centralbank, som tillfredsställer de fordringar, som enligt komiténs uppfattning måste ställas på en sådan, måste man tänka sig ett tillsvidarestadium, en tillsvidareanordning, på det att man måtte kunna ena sig om de nödiga garantierna för ett fullständigt införande af enbankssystemet. När nu bankkomitén finner detta system icke kunna genast genomföras, anser komitén emellertid den nuvarande lagstiftningen i flera fall otillfredsställande. Det är företrädesvis trenne punkter, emot hvilka komitén rigtat sina anmärkningar. Den första att, såsom det nu är ordnad, de enskilda bankerna hafva möjligheten af en större sedelutgifning, än landets behof verkligen kräfver. Enligt komiténs tanke kunde de enskilda bankerna åtminstone till en tid hålla i rörelse en större sedelmassa, än önskvärdt kunde vara, och derigenom bidra till ett osundt affärslif, hvarå ett plötsligt bakslag kunde följa. För att förekomma

detta föreslog komitén en strängare begränsning af de enskilda banker-
nas sedelutgifningsrätt.

Vidare anmärkte bankkomitén, att den säkerhet, som finnes för
sedlarnes inlösende, icke är tillfredsställande. Komitén fordrade der-
för en strängare fondering af medlarne, på det att icke berättigade
tvifvel måtte kunna hysas om deras ovilkorliga inlösningsbarhet.

Slutligen rigtade komitén sina anmärkningar emot den solidariska
ansvarigheten, som nu åligger alla delegarne i de enskilda sedelutgifvande
bankerna. Nå, är då icke denna ansvarighet en stor trygghet för
fordringsegarne? Möjligen, men den är icke en trygghet för Sveriges
folk. Ty, såsom komitén på ett mycket öfvertygande sätt har visat,
om de enskilda bankerna i närvarande ögonblick gjorde konkurs,
skulle deraf följa olyckor, som skulle sprida sig från krets till krets.
Hela landet skulle träffas deraf, och ett allmänt elände uppstå. Staten
skulle därför i sådant fall nödgas gripa in för att skydda det allmänna
och således i sista hand vara en borgen äfven för de enskilda ban-
kerna. Men detta är en otillfredsställande anordning, och därför
föreslår komitén en begränsad ansvarighet, på det att den måtte kunna
göras effektiv, utan att staten i nödfall skulle behöfva ingripa.

Hvad bankkomitén sålunda med afseende å öfvergången från det
ena till det andra systemet föreslagit, det har äfven statsministern i
det förslag, som han tillstyrkt Kongl. Maj:t att för Riksdagen fram-
lägga, iakttagit med några smärre modifikationer, som dock icke alls
rubba grundtankarne i komiténs förslag.

Emellertid har Utskottet i den nu föredragna paragrafen föresla-
git en icke oväsentlig förändring, nemligen att den viktigaste delen
af de enskilda bankernas sedelutgifning skulle efter några år ställas
på amortering för att fem år derefter alldeles försvinna. Jag är med
talaren på malmöbanken alldeles ense om att, derest rättigheten för
de enskilda bankerna att utgifva tiokronesedlar försvinner, så är den
återstående sedelutgifningsrätten, för de flesta banker åtminstone, af
egentligen intet värde, och att därför, lika väl som man ställer tio-
kronesedlarne på amortering, kunde man ställa hela sedelutgifnings-
rätten på amortering, såsom också en aktad ledamot af Kammaren
föreslagit. Dennes förslag och Utskottets förslag gå således enligt
min tanke faktiskt ut på ungefär detsamma, fastän det ena uttalar
saken litet klarare än det andra. De gå ut på bortfallandet efter ett
tiotal år af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt.

Men är då icke detta ett önskningsmål? Har icke bankkomitén
sagt att det är ett önskningsmål? Har icke statsministern instämt
deruti? Jo, det har han, och det menar han också. Men det är ett
önskningsmål under förutsättning att man sätter något annat i stället,
som erbjuder större säkerhet, stadighet och fördel för det ekonomiska
tillståndet i landet. Men förslag till något sådant föreligger för när-
varande icke. Icke finnes nu något förslag om en nödig organisation
af Riksbankens förvaltning. Och hvilken visshet har man väl, om
man nu ställer sedelutgifningsrätten på amortering, att, innan denna
amortering blifvit afslutad, man skall kunna ena sig om någon till-

*Rörande
förslag till
lag angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

*Rörande
förslag till
lag angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)*

fredsställande anordning, hvarigenom den önskvärda tryggheten skulle kunna vinnas?

Hvad är det väl då för trygghet man önskar? frågar kanske någon. Är icke allt nu tryggt? Äro icke Riksbankens fonder förstärkta under senare tider? Förstärkas de icke år efter år med delar af bankovinsten, som läggas till Riksbankens kapital? Jo, det måste erkännas, och jag är fullkomligt öfvertygad derom, att hvarje ledamot af Riksdagen är lifvad af de bästa afsigter med hänsyn till Riksbanken. Intet tvifvel derom är i min tanke berättigadt, men *ett* är att vara lifvad af de bästa afsigter och *ett annat* om Riksbanken därför kan vara säker om att blifva förvaltd med stadighet, konsekvens och ur uteslutande ekonomisk hänsyn. Hvad har man väl för säkerhet härför? Under de senare åren torde intet väsentligt hafva varit att mot denna förvaltning anmärka, men, såsom bankkomitén äfvensom en talare här i afton liftrat, den omständigheten, att ett hus icke brunnit på 50 år, betraktar ingen förnuftig menniska såsom garanti för att det icke kan komma att brinna i framtiden. Är det så att stadgan i förvaltningen hittills skall tjena såsom garanti för, att icke heller någon fara därför skall uppstå i framtiden, då vet jag icke att man har att frukta för någon fara från de enskilda bankernas sida, ty jag har åtminstone icke reda på att någon enskild förlorat på att göra affärer med dessa, men jag erkänner ändå att fara i afseende å dem kan uppstå. Den omständigheten, att fara icke hittills uppstått, bevisar därför icke att allt är tryggt.

Ser man på huru det tillgår med tillsättandet af Riksbankens styrelse, så vill jag just fråga, om den erbjuder några garantier i afseende å stadigheten af denna förvaltning? Huru tillsättes väl denna styrelse? Jo, af elektoror till lika antal från hvardera Kammaren, och man har icke sällan hört, att en eller annan af dessa styresmän tillsatts genom lottning. Skälet dertill är, att Kammare stått emot Kammare, hvilket bevisar att det finnes en antagonism, som kan taga starkare dimensioner och leda derhän, att hvarje ledamot kan komma att tillsättas genom lottning, och att förvaltningen sålunda kan komma att skötas efter olika system det ena året mot det andra. Kan detta väl vara klokt och kan det gifva någon trygghet åt förvaltningen af denna Riksbank, som man, och detta med rätta, vill göra till en centralbank? Äfven den, som i likhet med statsministern, efter hvad man af hans yttrande till statsrådsprotokollet kan inhemta, hyser den lifliga öfvertygelsen att enbankssystemet är det rätta, måste likväl draga sig för en lagstiftning, som skulle innefatta, att man en vacker dag skulle hafva ett enbankssystem utan de nödiga garantierna för att denna ena bank styres med den trygghet och stadighet, som är nödvändig.

Af dessa skäl måste jag, i den ställning jag intager, säga, att den nuvarande regeringen icke auser sig kunna tillstyrka hvarken Utskottets eller Herr Carl Ifvarssons förslag i denna punkt sådan den nu föreligger. Intet förslag som *ovillkorligen*, jag säger *ovillkorligen*, skulle göra slut på de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt utan att man dessförinnan hade visshet om att en tillfredsställande anordning

af Riksbankens förvaltning vore vunnin, intet sådant förslag kan regeringin tillstyrka Konungen att sanktionera.

Jag har dermed icke sagt, att icke andra åtgärder för vinnande af de nödiga garantierna än de, som bankkomitén föreslagit, skulle kunna utfinnas. Sättet för målets vinnande kan utgöra föremål för diskussion och begründande. Det är icke alls sagt, att dessa garantier ovilkorligen skola vara just de man nu tänkt sig. Det är ju möjligt att man kan hitta på andra utvägar, men någon fullständig säkerhet är dock nödvändig, innan en förständig och försigtig regering kan våga sig på att tillstyrka åtgärder, som ovilkorligen skola göra slut på privatbankernas sedelutgifning.

Man har här erinrat om, att vi för närvarande befinna oss i en kritisk ställning. Med slutet af år 1888 utgår oktrojen för alla de enskilda bankerna med sedelutgifningsrätt.

De veta i denna stund icke, huruvida de skola fortsätta sin rörelse efter den tiden, eller under hvilken lagstiftning den kan komma att fortgå, eller under hvilka förhållanden i öfrigt, de skola fortsätta den, om de därför besluta sig. Ett sådant tillstånd lägger naturligtvis band på deras verksamhet, band, skadliga icke blott för dem sjelfva utan äfven för hela det affärlif, som är beroende af dem, och ju längre detta tillstånd fortfar, desto olyckligare är det, helst i denna i ekonomiskt afseende olyckliga tid. Enligt nu gällande banklag skola bankerna minst aderton månader före oktrojens slut hafva beslutat att begära ny oktroj. Beslutet att begära ny oktroj bör sålunda ske på de ordinarie bankstämmor, som hållas under förra hälften af nästkommande år. Alla enskilda banker, utom en, hafva sina ordinarie bolagsstämmor i Mars. En af dem har sin stämman i Maj. Flertalet skola således fatta sitt beslut i Mars. Om icke något slags resultat skulle uppstå af de öfverläggningar rörande banklagstiftningen, som nu pågå, blir följden den, att då de enskilda bankernas delegare i Mars nästa år skola företaga frågan om begäran af ny oktroj, finnes icke någon annan banklag än den nu gällande, eller den af år 1874. Man kan icke fordra, att de skola begära förlängd oktroj och uppgöra nya reglementen efter en lag, som icke finnes och hvars innehåll de icke känna. De måste rätta sig efter den lag, som finnes. När deras ansökningar komma in, har regeringin två saker att välja på. Hon kan afslå oktrojen och sålunda vid 1888 års slut göra slut på alla enskilda banker med sedelutgifningsrätt. Men detta är en kraftåtgärd, som helt säkert de fleste af de talare, som ifrå för en indragning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, skulle draga sig tillbaka för. Eller ock måste regeringin gifva oktroj efter den lag, som finnes, det vill säga 1874 års lag. I valet mellan dessa båda olyckliga möjligheter kan regeringin icke vara tveksam. Den har icke någon annan utväg än att, ehuru med smärta och ovilja, gifva oktroj åt alla de banker, som begära sådan efter den gamla lagen, som regeringin anser olämplig och böra förändras. Af dessa skäl synes det vara af högsta vikt, att om möjligt ett antagligt förslag, hvarpå regeringin kan ingå, vunnne bifall inom Riksdagen, så att man redan nu kunde komma till ett resultat.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Jag hörde nyss uttalas af någon talare, att om icke Utskottets eller Herr Karl Ifvarssons förslag antoges, vore den gamla lagen lika bra som den nya. Jag ber om ursäkt att jag icke kan dela den åsigt. Den gamla lagen är icke lika bra. För det första begränsas af den nya lagen väsentligen bankernas sedelutgifning. Enligt de uppgifter, som lemnats och hvilka jag förmodar äro i Kammaren kända, sträcker sig bankernas sedelutgifningsrätt faktiskt till 70,000,000 å 80,000,000 kronor, men skulle begränsas till 50,000,000 kronor efter regeringens förslag, och jag kan på intet sätt tillstyrka den af Utskottet föreslagna utsträckningen till 60,000,000 kronor. Hvad regeringen föreslagit utgör således en betydlig begränsning till Riksbankens fördel och en begränsning till ökad stadga för penningväsendet, ty det skulle försvaga eller borttaga bankernas förmåga att låta sedelmassan i landet utsvälla utöfver hvad behovet strängt fordrar. För det andra vinnes en bättre fondering, och för det tredje, hvad som jag andra för en fördel för det allmänna, att man icke löper fara att vid en bankolycka behöfva gripa in från det allmännas sida för att hjälpa hela landet. Dessa fördelar skulle man vinna af den nya lagen. Är det då icke skäl att söka komma till ett resultat, som är antagligt, för att vinna dessa fördelar. Men det får jag säga, att endrågten, så förträfflig den än är i och för sig sjelf, bör dock icke vara en sådan endragt, som ser på ögonblickets fördel allenast för att komma från de svårigheter, som nu trycka, utan man bör se litet längre fram. Derför kan heller icke regeringen acceptera hvilket ändringsförslag som helst, utan endast ett sådant, som innebär stadga och säkerhet i landets penningväsende äfven för framtiden.

Herr Dahn: Som herrarne sett af betänkandet, har jag reserverat mig med afseende på § 31, och jag skulle således kunna in-skränka mig till att yrka bifall till min reservation, hvilken, efter det tillägg Herr Gumælius på förmiddagen gjort till sin, helt och hållet sammanfaller med denna. Men då det af Herr Carl Ifvarsson framställda förslaget tyckes hafva de flesta rösterna för sig, skall jag icke göra något yrkande om bifall till reservationen, men deremot upptaga ett och annat af de yrkanden, som framstälts från det motsatta hållet.

Herr Herslow yttrade, att, om de enskilda bankerna skulle mista sin sedelutgifningsrätt, skulle följderna blifva den, att alla deras afdelningskontor finge indragas, och detta skulle naturligtvis blifva till skada för den ort, der bankaffären bedrefs. Hade jag haft den åsigt som han har, skulle jag sannerligen icke kunnat vara med om att göra ett sådant attentat mot de enskilda bankerna, som han föreslagit, ty hans förslag går ju ut på att dessa enskilda banker inom en icke så långt aflägsen framtid skola mista sin sedelutgifningsrätt, och då komma ju deras afdelningskontor att indragas. För min del tror jag ej att privatbankernas afdelningskontor i allmänhet komma att indragas, och der så sker, är jag fullt öfvertygad om att de blifva ersatta medelst aktiebanker, folkbanker etc.

Han säger vidare, att den föreslagna ansvarigheten med hypothek

jemte dubbla ansvarigheten af grundfonden vore ett onus för privatbankerna. Det kan jag emellertid icke finna. Jag tycker tvärtom, att det blir en stor fördel för de sedelutgifvande bankerna. De hypotiserade värdepapperen ligga ju icke räntelösa, och den ansvarighet bankdelegarne skulle få blir lätt att beräkna och öfverskåda. Han har vidare sagt, att det skulle blifva snart sagdt omöjligt för sedelutgifvande banker med flera afdelningskontor att icke öfverskrida sin sedelutgifningsrätt. Det är ett besynnerligt påstående, ty om en sedelutgifning på 40, 50 eller 60 millioner eller någon annan viss gifven summa fördelas på de enskilda sedelutgifvande bankerna, så ligger det väl i sakens natur, att ett visst bestämdt belopp faller på hvar och en af dessa banker, och den, som får t. ex. en sedelutgifningsrätt på en million kronor, får sätta krona för krona, i obligationer eller guld, en hel million mot hvad den har rätt att utgifva i sedlar. Jag kan icke förstå, hur en sådan bank skall kunna öfverskrida sin sedelutgifning. Den har ett visst gifvet hypotek och precis lika mycket får den gifva ut i sedlar. Men, säger man, banken behöfver en kassareserv och därför måste den hafva tryckta flera sedlar än den har rätt att utgifva. Men det skulle ju kunna blifva en alltför frestande anledning att luredreja ut flere sedlar än den har rätt att utgifva.

I hvad Herr von der Lancken yttrade i fråga om majoritetsförtryck instämmer jag fullkomligt. Det är nödvändigt att stäffa det majoritetens förtryck, som består deri, att penningens majoritet, d. v. s. de rike procenta på de fattige.

Hvad beträffar Herr Gibsons som ett hot framställda förmodan, ett hot, som sedermera besannats från statsrådsbänken, att regeringen ej skulle acceptera vare sig Herr Carl Ifvarssons eller ens Utskottets förslag, utan tvingas att oktrojera enskilda banker i öfverensstämmelse med den nuvarande lagen, så får jag påpeka att vi från Preussen, derifrån ju allt godt skall komma, åtminstone hafva fått ett uppslag, huru man kan hjälpa sig i denna händelse. Der sätter man en beskattning af 5 procent på sedelutgifningen, när den går öfver en viss gräns. Vi kunna ju börja med en betydligt mindre procent. Men då Riksdagen åtminstone ännu har sin bevillningsrätt kvar, så hoppas jag att, om dess önskan trotsas i denna sak, Riksdagen begagnar sin bevillningsrätt till att stäffa ofog. Hvad Herr Rydin talade om hör egentligen icke till frågan om enskilda bankerna, men jag skall dock upptaga det till besvarande af det skäl, att jag i Sammansatta Utskottet reserverat mig med afseende på just det han yttrat sig om, nemligen om Riksbanken. Det är besynnerligt att just de personer, som äro privatbanksdelegare, hafva ett så ängsligt bekymmer för Riksbanken och äro så utomordentligt rädda om den, och bland dessa personer torde Herr Rydin vara en. Han säger: "att Riksbankens skötande varit en olycka"; men det kan jag icke finna. När Riksbanken varit illa ute, så har det berott på att den varit pressad af vederbörande. Såsom då Gustaf IV Adolf befalde Riksbanken försträcka kostnaderna för den beslutade färden till Skåne under upproret 1809, men icke har det varit Riksdagen, som ställt till så att Riksbanken kommit i förlägenhet.

Börande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Hvad angår löftet från år 1800, att bondeståndet skulle betala 1,173,000 speciedaler för att få deltaga i Riksbankens skötande, så är det ett löfte, som jag icke känner till, ej heller kan jag fatta, hvarför denna del af svenska folkets representanter skulle betala för en rätt, som öfriga stånden egde gratis. Men, om ett sådant löfte gifvits, så förhåller det sig väl med detsamma ej annorlunda än med löftet af år 1809, att grundskatterna och indelningsverket skulle afskrifvas, eller med de löften Gustaf II Adolf gaf, att en hel del utskylder (nuvarande grundskatterna) skulle endast fortfara under en viss bestämd tid, löften som icke hafva blifvit uppfyllda. Jag föreställer mig, att det icke var mer än rätt och billigt att denna fjerdedel af folkets representanter skulle hafva rätt att besluta om Riksbanken, lika väl som de andra $\frac{3}{4}$, helst denna fjerdedel representerar hufvudsunman af nationen.

Hvad beträffar Riksbankens förmåga eller oförmåga att i detta ögonblick övertaga hela sedelutgifningen, är det besynnerligt, att man får höra sådana yttranden från statsrådsbanken, då just regeringen framlagt förslag att höja den obetäckta sedelutgifningen från 35 till 45 millioner, mot en tillökning i metalliska kassan af trettio procent af tillökningen i sedelutgifningen, d. v. s. att ytterligare några bankovinster skulle, förvandlade i guld, sätta Riksbanken i stånd att övertaga hela sedelutgifningen. Jag har visserligen hört privatbankmän säga, att den behållna bankovinsten endast är en bokföringsåtgärd; men jag föreställer mig att, då för en bankovinst köpas obligationer, som när som helst kunna utbytas mot guld, stärker den Riksbanken och ökar dess sedelutgifningsförmåga. Enskilda bankernas sedelutgifning hvilat, enligt framlagda förslag, på grundfondshypotek, hvaraf minst 70 procent obligationer. Icke äro dessa obligationer sämre underlag för sedelutgifning i Riksbanken än för de enskilda bankerna. Hvad Riksbankens grundfond beträffar, är den mot sedelstocken mycket stor; den utgör öfver 80 procent af densamma. I Danmark har man en sedelutgifning på 70 millioner, enligt bankkomiténs betänkande, men en grundfond af endast 27 millioner, d. v. s. ungefär 38 procent. I Norge uppgår sedelutgifningen till 42 millioner, medan grundfonden endast utgör $12\frac{1}{2}$ millioner, d. v. s. cirka 28 procent. I detta ögonblick har Riksbanken mellan 3 och 4 millioner reserverade medel; två bankovinster till, förvandlade i guld, jemte de 7 millioner obligationer, som i föl beständes för Riksbanken, i fall privatbankstiorna blefve indragna, vore då tillräckligt för Riksbanken för att övertaga den sedelutgifningsrätt af 50 millioner kronor, som regeringen föreslagit för de enskilda bankerna.

Jag anser sålunda ingen fara förefinnas för regeringen att, derest Kamrarna kunna komma öfverens om ett jemkningsförslag, som ligger nära det af Herr Carl Ifvarsson framställda, äfven acceptera detsamma. Jag skall, såsom sagdt, icke göra något yrkande, men jag kommer att rösta för Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Det är glädjande i dag höra, att genom hela diskussionen går en grundton, som jag åtminstone icke hört förr här, nemligen att alla ända från statsrådsbanken till hvem som helst

af oss önska införande af enbankssedelsystemet, som alla anse hafva företräde framför alla mångbankssedelsystem. Detta är för mig särdeles glädjande, därför att en annan ton ljudit förut i denna Kammare. Enbankssystemet har förut herskat i Sverige ända till 1830-talet från år 1668, och jag vågar påstå, att det nuvarande banksystemet med sedelutgifningsrätt icke är öfverensstämmande med grundlagens bud. Ty grundlagen säger oförtydbart, att Riksbanken allena eger rätt att utgifva sedlar. Då rätt meddelades enskilda bankerna att utgifva sedlar, skedde det också utan Riksdagens medgifvande, och såsom bevis derpå att Riksdagen var emot den privata sedelutgifningsrätten ber jag få anföra, att Konstitutions-Utskottet vid 1834 års riksdag enhälligt tillstyrkte följande förändrade lydelse af 72 § Regeringsformen: "Rikets Ständers bank etc. — — — — äro eller varda utfärdade, och hvilka ej må strida mot grundlag, allmän lag eller bankolag, som af Konung och Rikets Ständer stiftad är. Sålunda ege Rikets Ständer allena rätt att genom banken utgifva sedlar eller myntförskrifningar, hvilka böra lika med mynt i riket erkännas och af banken med mynt till utsatt belopp inlösas". Detta var att ännu mera förtydliga dittills gällande föreskrifter i 72 § Regeringsformen och för att mota vederbörande, som ville tränga sig in inom detta af grundlagen skyddade område. Detta Konstitutions-Utskottets förslag bifölls af tre utaf rikets stånd, men kom icke till verkställighet, emedan ett stånd satte sig emot detsamma. Sedermera flugo privatbankerna och deras intressenter allt mera uppsving och motarbetade att man skulle få större tydlighet i 72 § Regeringsformen, som vi riksdagsmän äro skyldige att ställa oss till efterrättelse, så länge den existerar, och paragrafens mening sökte man sedan bortförklara på det sätt, att meningen: "Sedlar, som för mynt i riket må erkännas", skulle innebära, att sedelutgifningsrätten var fri så snart man ej förklarade privatbankssedlarne för mynt. Det var dock i denna antydda relativa bisats icke fråga om, huruvida Riksbankens rätt att ensam utgifva sedlar skulle vara oförkränkt eller icke, utan blott, att dess sedlar skulle vara lagligt betalningsmedel. Genom ett ihärdigt bortförklarande af grundlagens mening med sedelutgifningsrätten kom man dock till målet. Man sade: vi tillverka sedlar, men de äro icke mynt utan blott vanliga skuldsedlar, och detta fick man privilegium på. Sedan marken var upplåten, blef följden den, att man undan för undan förskaffade sig allt större och större rättigheter att utgifva sedlar och gifva dem allt mera anseende. Ty det låg i det enskilda bankintresset att vinna alltmera styrka ju mera Riksbanken förkofrade sig. Den som har reda på Riksbankens ställning ifrån 1810 och tills nu samt de svårigheter hvaruti den befunnit sig ända från 1809 och 1810 till realisationen 1834, den kan väl förstå, huru svårt det då var för banken att möta de behof, som förefunnos. Derfor kunde det också vara befogadt att de få enskilde banker, som funnos, togo bankrörelsen om hand, och därför kunde äfven den förordning, som af Riksdagen begärdes och som år 1830 infördes i civillagen, nemligen förordningen den 14 Januari 1824 att enskilde skulle få inrätta allmänna diskonter, banker o. s. v., vara befogadt. Men aldrig hade de någon sedelutgifningsrätt, aldrig hade någon menniska tänkt på sådant, och jag vå-

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(L'orts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

gar påstå, att om herrarne läsa igenom hela riksdagsbiblioteket, herrarne icke skola få se någon tanke ditåt.

Privatbankerna tillskansades sig emellertid allt mera rättigheter och kommo slutligen så långt, att de fingo utgifva sedlar på den möjliga säkerheten och till slut skulle de väl kunna gifva ut sedlar på mänsken. Åtminstone vet jag att de utgifvit sedlar på kassakreditiv, som varit belånade, och jag skulle kunna visa, att en af statens kontrollörer, som varit nere i en enskild bank och inspekterat, funnit att de icke blott utgifvit sedlar på grundfondshypotek, utan äfven sedan belånat dessa grundfondshypotek. Det skedde i en bank, som sedermera upphört. Jag anför nu detta utan att dermed förneka, att privatbankerna gjort någon nytta. Huru är det också möjligt att en så storartad institution icke skulle hafva gjort någon nytta. Jo, det har den gjort och icke blott ondt. Men hvad som är säkert är, att den dock gjort intrång både på Riksbanken och på det allmänna, samt att den varit till största nytta för intressenterne sjelfve. Emellertid erkännes nu allmänt och — vi hafva nyss hört det från statsrådsbänken, och finansministern har äfven erkänt det — att indragning af de enskilda bankernas sedlar är det mål, hvartill man bör sträfva. Men, då det gäller, vill ingen gå dit. Kongl. Maj:t vill icke gå ett steg. Det står icke i nu föreliggande förslaget ett ord om att man skall upphöra med den privata sedelutgifningen. Det står visserligen uttryckt en önskan, men man vill icke göra någonting därför. Och hvarför vill man icke göra något? Det beror på, säger man, att det kanske skulle åstadkomma en kris eller en panik. Det skrämmer man oss med. När vi emellertid år 1884 beslöto indragning af femmorna — och märken noga, att Första och Andra Kammaren voro ense i denna sak — så beslöto vi äfven att tiorna efter en viss tid skulle gå bort. Femmorna drogos in, och hafva vi väl haft någon kris deraf? Jag tror det icke. Väl vet jag att det finnes betryck i landet, men icke beror det på att man indragit privatbanksfemmorna. Ty om vi hade millioner privatbankssedlar mer än nu, tro herrarne att betrycket derigenom skulle lindrats? Detta lindras icke derigenom att man utgifver sedlar och skickar dem på allmänheten. Betryckets afhjelpande beror på, att det finnes rörelse inom landet, att det finnes produkter och afsättning för dem.

En kris kan enligt min tanke icke uppstå derigenom, att man indrager vare sig privatbankernas tiokronor eller andra sedlar, men försigtigheten fordrar dock, att man i detta fall går varsamt till väga.

Jag vet att en nyligen afliden framstående bankman i vårt land ofta skrifvit och påstått, att en banks portfölj bör vara så beskaffad, att banken i hvilket ögonblick som helst skall kunna uppgöra sina affärer. Men det kan dock, så vidt jag förstår, ingen bank göra, och till och med den bank, som han sjelf med så stor heder förestod, visade sig vid ett tillfälle icke kunna göra det. Om man därför vill försöka öfvertyga oss om något sådant, så skall man dock finna, att, om en dylik uppgörelse skulle påfordras, så kan den icke genast verkställas, utan allt hvad man derutinnan påstått är blott chimärer. Således anser jag, som sagdt, det vara nödvändigt att gå försigtigt till väga i detta afseende, ty man måste erkänna, att en låntagande sedel-

och lånutfgivande bank icke är i stånd att med ens draga in sina sedlar. Derfor bör man, såsom t. ex. Herr Carl Ivarsson föreslagit, låta dessa banker få 10 à 12 år på sig, ty jag ber få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att bankrörelse och sedelutfgiftning äro två från hvarandra vidt skilda saker. Om vi därför hastigt indraga alla sedlar å tio kronor, så kan det inträffa, att bankerna icke kunna vara i tillfälle att mottaga denna mängd af sedlar, ehuru de hafva säkerhet för dem genom de värdepapper, som finnas i allmänt förvar. Nu vill man taga bort den solidariska ansvarigheten och föreskrifva annan pant i dess ställe. Så föreslås att man skall taga statens, allmänna hypoteksbankens eller hypoteksföreningars mellan jordegare å landet obligationer samt äfven bland annat lätt säljbara utländska statspapper, och jag betvivlar icke att allt detta kan utgöra fullkomlig säkerhet, då ju regeringen i vissa fall skall godkänna panten, men hvarför skulle dylika papper vara mindre säkra, om de ligga i Riksbanken? Skulle icke äfven Riksbanken kunna utgifva sedlar på dylika papper? Jag tror dock icke, att Riksbanken skulle behöfva så mycket sedlar, ty enligt min tanke hafva vi för mycket sedlar ute i landet. Sedlarne befordra nemligen i det hela icke någon rörelse, utan rörelsen är beroende på helt andra faktorer. En sedel är blott ett medel att man och man emellan få de varor, som behöfvas.

Nu är det ett faktum, att i våra privatbanker finnas icke så få millioner riksbankssedlar inne, som de behålla för att dermed kunna möta uppkommande svårigheter. Dessa sedlar böra komma ut i den allmänna rörelsen, och om Riksbanken finge dem tillbaka, så vore det icke farligare att låta dem komma i folkets ego, än att de nu ligga förvarade i privatbankernas hvalf.

En talare på skånebanken, hvilken i detta fall tycktes vara ovanligt tillmötesgående, yttrade, att om de små lånekontoren indrogos, så skulle de, som bo i skogsbygderna eller Lappland t. ex., icke kunna få några penningar. Detta tror jag dock icke kan vara fallet, ty hafva de något att få penningar för, så nog kunna de erhålla penningar, eller hvad som fordras för att gå man och man emellan i den allmänna rörelsen, men hvarken Riksbanken eller de privata bankerna lära väl skicka ut sina sedlar utan att därför hafva erhållit någon valuta.

Det är ett annat förhållande med denna rörelse vid t. ex. större sågverk och industriella anläggningar. De behöfva millioner och de kunna icke nöja sig endast med sedlar, utan måste fylla sitt behof med vaxlar. Jag bestrider således att de enskilda bankernas uppgift är att utgöra samaritanstalter i landsorten och tror att de hafva en annan uppgift än att prångla ut sina sedlar. Så säger man att det låter sig icke göra att antaga detta förslag, därför att Riksbankens organisation icke tillåter det. Mine herrar, aldrig har Riksbanken varit starkare, aldrig har den varit bättre förvaltd än nu, och hvem är det som strider för att göra Riksbanken säker och solid, jo, mine herrar, det är just majoriteten i denna Kammare, och Riksbanken är solidare nu än någonsin förut, och jag påstår att hvarje antagande att det svenska folkets representanter skulle vilja förstöra sin Riksbank är omöjligt.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutfgiftningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Det är icke tänkbart. Jag fruktar icke för att här någonsin skall uppkomma ett parti, som vill förstöra banken. Det har visserligen en gång skett, men det var icke majoriteten inom Riksdagen. Det var regeringen, som gjorde det, och det berodde på den s. k. sekretessen m. m. Man gjorde hvad man ville med Riksbanken och sköt sedelutgifningen äfven till Riksgäldskontoret och stälde så till allt detta elände och trassel och lät Riksbanken inom kort tid betala icke mindre än 20 millioner kronor. Men nu kan man emellertid vara viss om att sådana falskriker icke kunna ske, som då skedde, saker som, då man läser om dem, äro verkligen härresande. — Det var emellertid icke någon riksdagsmajoritet som gjorde detta. Det var det sekreta Utskottet, och allmänheten hade icke reda på hvad som skedde. Nu kan så icke ske, ty nu har allmänheten reda på och måste hafva reda på Riksbankens ställning. Och, mine herrar, har man någonsin sett att någon försnillning egt rum i Riksbanken. Har någon enda krona kommit bort, utan att man vet hvart den tagit vägen? Men har man kanske hört detsamma om de enskilda bankerna? Der finnas saker och förhållanden, som äro uppenbara redan, men det finnes kanske saker, som icke äro uppenbara också.

Jag har icke ämnat vara långvarig, men det finnes en sak till, som jag vill vidröra. Det var den sak vi hörde från statsrådsbanken, att om vi icke antog Kongl. Maj:ts förslag, som är aldeles oantagligt, så skulle vi riskera att behålla den banklag vi hafva. Det vore beklagligt, om nemligen Riksdagen skulle bifalla Herr Carl Ifvarssons förslag, om regeringen då skulle ställa sig en garde mot svenska folkets representanter, och jag tror att deraf skulle kunna uppkomma en kris, som ännu mer försvårade ställningen. Då 1874 års lag antogs, kunde man icke nog berömma densamma; då var den det utmärktaste som kunde tänkas. Nu har man emellertid kommit under fund med att den i sjelfva verket var ganska dålig, och det är för mig verkligen glädjande, då jag alltid varit en motståndare till denna lag.

Om herrarne nu antaga Kongl. Maj:ts förslag, vågar jag påstå, att man om tio år skall anse lagen dålig, och att den behöfver förändras. Men så är det med allt inenskligt, hvartör man icke bör skatta saker och ting för högt, ty det kan ofta skada. Men emellertid, låt oss icke bifalla lagen. Huru går det då? Jo, då står likväl Riksdagens beslut kvar att tiokronesedlarne skola indragas, den solidariska ansvarigheten står kvar och åtskilliga andra fördelar. För min del är jag alls icke ledsen om 1874 års lag kommer att stå kvar, då jag förutser, att vi icke kunna få någon bättre, ty såsom sådant kan jag icke anse Kongl. Maj:ts förslag, och då få vi väl hafva kvar den lagen, vi hafva. Jag anser för öfrigt, att hela privatbankslagstiftningen eller åtminstone deras sedelutgifningsrätt är en sak, som tillkommit så att säga på sidan om Riksdagen och grundlagen, och om vi nu äro ense om, att det är önskvärdt att få en enda sedelutgifvande bank, hvilken skulle utgöra, som en talare förut sagt, den barometer, som visar huru penningställningen är inom landet, så böra ni väl också se till att så fort som möjligt få en sådan. Den skulle kunna hjälpa och stjelpa, men det ligger icke i Riksbankens intresse

att stjelpa, ty icke vill väl folket stjelpa sig sjelf. Vilja herrarne därför göra någonting nu, må herrarne antaga Herr Carl Ifvarssons förslag, ty deri ligger en varsam afveckling af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt under en tid, tillräckligt lång för oss att åstadkomma ett stärkande af Riksbankens ställning, det torde vara otvifvelaktigt. Det vore märkvärdigt, om detta icke skulle under de föreslagna 10 à 12 åren kunna ske så tyst och stilla som om ingenting händt. Med afseende på hvad vi skulle vinna med en afveckling, eller indragning af privatbankssedlarne, ber jag få nämna, att jag redan en gång har sagt det inom Riksdagen. Det var nemligen vid 1871 års riksdag, och sedan dess har jag noga följt frågan, men icke haft anledning frångå min åsigt om önskvärdheten af att få endast en sedelutgifvande bank. I en vid nämnda riksdag väckt motion yttrade jag: "för den händelse någon skulle af motionären önska ett svar på den frågan, om hvilka fördelar staten och allmänheten skulle tillskyndas, i fall mitt förslag komme till utförande; så får jag vördsammast meddela, att enligt mitt förmenande skulle dessa fördelar blifva både stora och många, såsom;

att större säkerhet skulle vinnas för sedelvärdets upprätthållande, hvarigenom penning- och varuvärden jemväl erhöles en önskvärd stabilitet;

att Riksbankens vinst, som tillhör hela nationen, kunde blifva större och följaktligen åstadkomma större verkan, när den, som det heter i bankourkunden, disponeras till Kongl. Maj:ts och fäderneslandets nytta."

Vidare yttrade jag: "att alla svenska medborgare, såsom intresenter i Riksbankens bolag, skulle, oberörda af allt för mycket gynnade enskilda intressen, uppfatta sin förpligtelse att upprätthålla denna sin bank och myntvärdet, hvarpå enskildt och allmänt väl så mycket beror." Jag tager mig friheten säga ännu en gång, tron I, mine herrar att någon någonsin skulle försöka att underminera detta. Vidare: "att genom borttagandet af sedelutgifningsrätten för enskilda banker, ett origtigt och falskt kreditsystem undanröjdes, på samma gång kapitalbildningen genom väl ordnade depositions-, diskonterings-, spar- och folkbanker befrämjades och underlättades, hvarigenom tillräckligt rörelsekapital skulle blifva tillgängligt för landets näringar, som på så sätt skulle stärkas och lifvas, emedan kapitalbildningen eller tillväxten *inåt* komme att gå hand i hand med utvecklingen utåt, hvilket åter i sin ordning skulle förebygga eller åtminstone mildra kommande penningkriser och helt säkert nedtrycka och jemna räntefoten, emedan verksamheten i det hela komme att stå i ett intimare förhållande och beroende af en jemnare kapitaltillgång."

Dessa fördelar tror jag skulle vinnas af det utaf oss alla efterlängta målet, ett enbankssystem. Mine herrar, jag anhåller om bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag, som innehåller en lösning af frågan i dess rätta riktning.

Häruti förenade sig Herrar *A. P. Lind* och *Petersson* i Boestad.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Herr Gumælius: Sedan vi hafva hört Herr Kyrkoministern, som talade å den ty värr sjuke Herr Stats- och Finansministerns vägnar, beundrar jag de talare, som än vidare anse skäligt hålla längre anföranden i frågan. Saken är nu mycket klarare än förut, och för egen del har jag endast begärt ordet för att anhålla få återtaga det förmedlingsförslag jag på förmiddagen framlade. Herr Kyrkoministern erinrade om, att endrägt vore en viktig sak, och tydliggjorde att i denna fråga icke vore plats för några förmedlingsförslag, man måste vara svart eller hvit! Jag tvekade i förmiddags att gå så långt som Herr Carl Ifvarsson; men nu skall jag be att få sluta mig till hans förslag och återtager därför mitt förut framställda yrkande.

Herr Hammarberg: Efter den klara utredning frågan fått från statsrådsbänken skulle det vara öfverflödigt för mig och med mig lika tänkande att vidare söka inlägga något skäl för vår mening eller att söka vederlägga de skäl, som från andra sidan uttalats mot densamma. Jag skall därför inskränka mig att till protokollet få antecknad, att jag kommer att afgifva min röst för Kongl. Maj:ts förslag af anledning att jag anser det vara af vigt att nu få frågan utredd på sådant sätt, att man måtte komma ifrån detta osäkerhetens tillstånd, som länge nog varit rådande. Den, som inser vigten af att få ett ordnad penningeväsende, torde afgifva sin röst så, att frågan kan få denna lösning. Då jag icke kan se något bättre sätt att lösa frågan, yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Janson i Karlshed: Jag skall allenast yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr vice Talmannen Larsson: Det är efter mycken tvekan som jag uppträder i denna stora fråga. Jag tvekade förut med anledning af andra förhållanden, och har jag nästan ännu större anledning dertill i närvarande stund, då jag hör uttalas så mycket misstro mot Riksbankens förvaltning. Då jag är ledamot af Riksbankens styrelse, är det, af skäl som Kammaren lätt kan inse, med tvekan jag uppträder. De flesta, som vilja bibehålla sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna, hafva sagt, att man icke har någon säkerhet i Riksbanken och dess förvaltning, då ingen är ansvarig för densamma. Jag hade ända hitintills trott och hoppats, att Riksdagen skulle komma till något resultat i denna viktiga fråga, i det att det slutligen skulle komma till en sammanjemkning. Det är därför med mycken ledsnad jag från statsrådsbänken hört, att sanktion icke kommer att gifvas, om Utskottets eller Herr Carl Ifvarssons förslag, och följaktligen icke heller något förslag deremellan, skulle af Riksdagen antagas. Då med all sannolikhet denna Kammare icke kommer att bifalla regeringens förslag, och hvarken Utskottets eller Carl Ifvarssons eller något deremellan liggande förslag, derest något af dem bifölles, kommer att erhålla sanktion, så är icke mycket att hoppas, det dessa viktiga frågor vid denna riksdag skola leda till något resultat. Det ser således ut som om Riksdagen skulle få skiljas åt utan att kunna åstadkomma något i denna fråga.

Jag antager nemligen, som jag redan antydt, att Andra Kammaren icke skall antaga Kongl. Maj:ts förslag sådant det föreligger. Följden häraf blir åter, att vi framdeles tills vidare måste begagna oss af 1874 års banklag. Men ansvaret för att det oeffterrättlighetsstillstånd, vi nu befinna oss i, kommer att fortfara, kommer då icke att hvila ensamt på Riksdagen, ty Kongl. Maj:ts regering får då taga en dryg del deraf på sig, enär regeringen genom sitt positiva uppträdande i frågan försvårat om icke omöjliggjort en samuanjemkning Kamrarne emellan i denna fråga. Man har uttalat många stora farhågor i fråga om landets penningväsen, i fall de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar skulle komma att upphöra, och påstått att större trygghet eger rum om det finnes en mängd sedelutgifvande enskilda banker, än om Riksbanken ensam finge denna rätt, enär erforderliga garantier i Riksbanken icke förefinnas. Men, jag frågar, hvem garanterar oss, att de sedelutgifvande bankerna efter oktrojens slut begära ny oktroj efter gamla banklagen? Det ser ut som om man hade större förtroende till de enskilda bankerna och de enskilda intressena än till Riksbanken, som dock står under Riksdagens garanti och vård. Men jag vet som sagdt är icke hvem som garanterar för att de enskilda bankerna skola söka ny oktroj, och om oktrojen icke sökes, så faller ju hela den grund, på hvilken man sökt tryggheten för vårt penningväsen.

Här har uppträdt en talare, som instämde med den förste talaren. Men detta måste hafva berott på något misstag; ty den som först talade i denna fråga var Herr Pettersson i Alfvesta, och den talaren som instämde var Herr von der Lancken, som berömde den fullständiga utredning Herr Pettersson gifvit åt frågan och det slut hvartill han kom. Jag var mycket förundrad häröfver, ty det stämde icke öfverens med det slut, hvartill talaren sjelf kom, sålunda menade talaren troligen den andra talaren i ordningen, och jag har påpekat detta endast för att fästa Herr von der Lanckens uppmärksamhet å misstaget.

Han sökte göra denna fråga till en politisk fråga. Detta gör icke jag i samma mening som han, ty jag kan icke fatta frågan från en sådan synpunkt, som han gjorde, då han hyste farhåga för den påtryckning bankens styrelse skulle få af en högre makt, nemligen majoriteten inom Riksdagen. I den omständigheten kan jag icke se någon fara; ty när ställningen blir sådan, att majoriteten i Riksdagen vill förderfva landet genom att förgripa sig på Riksbanken, då kan hvarken den talaren eller någon annan hindra det, utan då går det väl ändå. Men jag tror icke på någon sådan fara, ty jag hyser förtroende till Riksdagen, hvilket han ej synes göra, och jag ser en långt större fara uti att hafva en mängd sedelutgifvande banker, än uti Riksdagens makt öfver Riksbanken.

Herr Rydin sade, att ingen människa ansvarar för Riksbanken. Han anförde att Riksbanken visserligen stode under Riksdagens garanti och vård, men detta menade han vore blott en fras och icke något ansvar. Beträffande den saken får jag säga, att jag för min del känner ett drygt ansvar öfver att tillhöra Riksbankens styrelse, och ansvarets beskaffenhet lär väl icke vara Professor Rydin obekant, eftersom jag antager att han känner till ansvarighetslagen för bankens styrelse. Nu vill han emellertid att Kongl. Maj:t skulle hafva ansvaret, ty att så ej

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

är, var enligt hans tanke en stor fara. Men skulle Kongl. Maj:t åtaga sig ansvaret för Riksbanken, inför hvilken skulle Kongl. Maj:t ansvara, om icke just inför samma Riksdag, som synes hafva helt och hållet förverkat den talarens förtroende, ty det är ju inför Riksdagen regeringen har att ansvara för sina gerningar? Jag förstår för öfrigt icke, att Riksbankens ställning skulle blifva så riskabel, som han sade, derigenom att man droge in en mängd privatbanker, som utgifva sedlar. För att vidare göra riktig effekt sade han, att man för Riksbankens grundfond eller reservfond icke hade någon säkerhet. Men dessa fonder äro just betryggade genom en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad civillag, och sålunda finnes det trygghet i detta hänseende, men han tog bort äfven denna trygghet för att göra effekten fullt slående.

Nu har det sagts, att det visserligen icke varit någon fara för Riksbanken hittills, men att man därför icke kan vara viss på att icke fara för Riksbanken *kan* komma att uppstå. Om enskilda bankerna säger man likaledes, att de icke hittills gifvit anledning till någon fara. Af detta synes man vilja draga den besynnerliga slutsatsen, att då ingen fara för Riksbanken hittills förefunnits, skall detta bevisa att fara *kan* uppstå, under det att just samma förhållande i fråga om de enskilda bankerna skall bevisa, att ingen fara i afseende å dem kan uppstå. Det har redan förut blifvit erinradt om ställningen 1879, och det bör väl kommas i håg, att det icke var Riksbanken, som då behöfde understödjas med den så kallade jernvägshypoteksfonden, utan att det var de enskilda bankerna.

Så har framhållits den fara för Riksbanken, som skulle ligga i det valsätt, som eger rum för utseende af bankofullmäktige, i det desse väljes för endast ett år i sender. Jag är den förste att erkänna olämpligheten häraf, men det är då mycket besynnerligt, att de, som mest hafva framhållit denna fara, just äro samma personer, som voro med om att afslå Kongl. Maj:ts framställning om förbättradt sätt för dessa vals anställande. Det var i Konstitutions-Utskottet som denna fråga genom de fleste af Första Kammarens ledamöter först blef afstyrkt; och sedan Första Kammaren bifallit Utskottets afstyrkande förslag, upptogs frågan icke ens till diskussion i denna Kammare. Sålunda målar man faror i starka färger, men när det så kommer ett förslag i det syfte att undanrödja faran, så afslår man detsamma.

Man begagnar sålunda åtskilliga sätt för att afstyrka indragningen af sedlarne för de enskilda bankerna, men det allra vanligaste är att man hotar oss med, att om Riksdagen drar in sedlarne, så skola de enskilda bankerna komma att draga in de mindre afdelningskontoren. När det är tal härom, så är det besynnerligt nog de större städernas representanter, som tala om den stackars landsbygden, som skall mista sina bankkontor, under det man icke hör knappt en enda representant för landsbygden, som kommer med sådant; och det är märkvärdigt nog, att man vill inbilla sig blifva trodd, då man säger detta. Precis samma skäl framhöllos, då det var fråga om indragning af femkrone-sedlarne. Man sade då, att denna åtgärd skulle leda till, att de flesta enskilda bankernas afdelningskontor skulle indragas, i följd hvaraf ett stort elände skulle uppstå; men hur slog den förutsägelsen in? Jo

så, att dessa bankers afdelningskontor nu äro flera än då. Emellertid medgifver jag, att en indragning af 10-kronesedlarne kan hafva en större verkan än indragningen af femmorna, men att den kan hafva en sådan stor inverkan, som flera talare antydt, kan jag icke tro. Ut-talanden af föregående talare bestyrka att denna min tro icke är så origtig. Då de enskilda bankernas femkronesedlar skulle indragas, sade man, att femmorna behöfdes inom landet, och därför fingo dessa banker vaxlingsförskott för att dermed inlösa Riksbankens förslitna femmor, och sprida de nya. Men denna fördel de erhållit begagnade flere af dessa banker på så sätt, att de icke togo ut några Riksbankens femkronesedlar, utan tog sitt vaxlingsförskott i större sedlar. Det är nog sant att, om privatbankernas sedelutgifningsrätt skulle indragas, en del af deras afdelningskontor skola komma att upphöra, i synnerhet som flera af dessa banker antagligen blifva aktiebanker. Men jag anser att det icke är synnerlig stor fara dermed, då man ser, att aktiebanker, och s. k. folkbanker kunna uppstå och fortfara i olika delar af landet, under det de hafva att utvärda konkurrens med en mängd privilegierade sedelutgifvande banker, som få utgifva skuldsedlar, på hvilka de icke allenast icke betala ränta, utan till och med åtnjuta ränta. Tager man nu bort denna konkurrens, så torde dessa banker kunna mycket bättre existera. Det har också erinrats, att det gifves andra länder, der endast en enda sedelutgifvande bank finnes, men det har icke blifvit påvisadt, att deraf uppstått sådana olyckor, som man förespeglat oss, om vi skulle öfvergå till systemet af en enda sedelutgifvande bank. Jag tror icke, att vi skola låta skrämja oss af det talet, att en mängd afdelningskontor skola komma att indragas och i landets olika delar skola saknas banker. Jag anser, att ett sådant språk icke bör afskräcka oss ifrån att vidtaga de åtgärder, som i öfrigt kunna vara för landet nyttiga. Det torde väl knappast kunna förnekas, att, om sedelutgifningen kommer i en enda banks hand, derigenom skulle vinnas en större stadga och trygghet i penningväsendet än som kan vara fallet med nuvarande banksystem. Det är icke så alldeles utan erfarenhet att de ryckningar och slitningar, som uppstå, då en mängd banker konkurrera på detta område, äro förenade med ganska stor fara. Jag tror, att en enda sedelutgifvande bank, der intresset för det allmänna dikterar besluten, innebär mindre fara för landet än ett eller annat tjug enskilda banker, hvilkas främsta mål är att förtjena penningar. Man har visserligen påstått, att Riksbanken icke skulle vara tillräckligt stark att öfvertaga sedelutgifningen ensam. Men det är ett märkvärdigt faktum att de, som påstått detta, just motsätta sig hvarje förstärkning af banken. När fråga är, att Riksbanken sjelf skall behålla större eller mindre del af sin vinst, säga de, att banken är tillräckligt stark och att vinsten måste tagas till andra behof. Jag tror, att man icke behöfver befara att icke inom denna Kammare skall finnas vilja att göra Riksbanken tillräckligt stark, för att i den mån sådant erfordras skall icke underlåta att vidtaga alla de åtgärder, som äro nödiga för att förskaffa banken en fullt betryggad ställning i detta afseende och tid dertill har man, om en så lång öfvergångstid tages som den, hvilken

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

här är i fråga. Jag föreställer mig, att, om man en gång kommer derhän att få hela sedelutgifningen i Riksbankens hand, man skall få mera trygghet och stadga i penningväsendet, och jag tror också, att Riksbanken då mera än hittills skall kunna uppfylla behovet af afdelningskontor i landet. Att man nu motsätter sig inrättandet af sådana kontor är icke underligt, då man har att hålla vakt mot en mängd sedelutgifvande banker, som kunna strypa till när som helst. Har Riksbanken rörelsen i sin hand, så kan banken bättre än nu tillgodose landet med afdelningskontor på de platser, der behovet af sådana verkligen gjort sig gällande. Jag skall icke hysa någon tvekan att biträda Herr Carl Ifvarssons förslag, under förhoppning att detta förslag kan bilda en utgångspunkt för sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut. Vi hafva visserligen hört, att Kongl. Maj:t icke skulle vilja lemna sin sanktion å något dylikt, men Riksdagen har åtminstone då gjort hvad på Riksdagen ankommit för att få en lösning af frågan. Jag yrkar bifall till det förslag, som Herr Carl Ifvarsson framställt i afseende å den föredragna paragrafen.

Med vice Talmannen förenade sig Herrar *Persson* i Vadensjö, *Jansson* i Krakerud, *Månsson*, *Fredholm* i Saleby, *O. B. Olsson*, *Magnusson*, *Andersson* i Himmelsby, *Truedson*, *Persson* i Stallerhult, *Johansson* i Stockholm, *Johansson* i Löfåsen och *Lars Persson*; hvarjemte Herrar *Andersson* i Lyckorna, *Bengtsson* i Gullåkra och *Åkesson* förklarade sig instämma i Herr vice Talmannens yrkande.

Herr Herslow yttrade: För några dagar sedan erhöj jag liksom förmodligen flertalet i Kammaren ett "öppet bref" i denna fråga. Brefskrifvaren begagnade denna gång ett hvitt papper i stället för ett brandgult. Jag hade icke trott, att denna epistel skulle blifva åberopad här, men mot förmodan har jag för en liten stund sedan hört dess satser omsägas af en representant på norrlandsbanken. Brevets reflektioner öfver våra enskilda bankers ställning hvila på ett resonement som lyder så här: om en bank har 10 millioner tillgångar, och häremot svarande 2 millioner eget kapital, 2 millioner sedelskuld och 6 millioner depositionsskuld, och om banken så afsätter af sitt eget kapital 2 millioner till sedelskulden, så återstår intet af detta kapital. Jag vill ytterligare förenkla frågan. Om en person eger 500,000 kronor tillgångar, och 300,000 kronors skuld, så eger han ju i verkligheten 200,000 kronor för sin egen räkning, d. v. s. såsom sitt kapital. Om han nu tager af sitt "*kapital*" (rättare af sina *tillgångar*) 200,000 kronor och dermed gör en afbetalning på sin skuld, är han då af med sitt kapital? Nej, han har tydligen hvarenda skilling af det i behåll. Hans ställning var förut sådan:

<i>Debet.</i>	<i>Kredit.</i>
Tillgångar: 500,000	Skulder 300,000
	Kapitalkonto 200,000
	Och efter afbetalningen är ställningen:

<i>Debet.</i>	<i>Kredit.</i>
Tillgångar 300,000	Skulder 100,000
	Kapitalkonto 200,000.

Och en enda blick på ställningen visar ju att hans egna kapital af denna liiquidationsåtgärd är alldeles oberördt.

Nu till ett af de i brevet upptagna speciella fallen. Jag tager siffrorna i runda tal. En enskild bank — Skånebanken — har 59 millioner tillgångar, som motsvaras af en sedelskuld å 8 millioner, andra skulder till depositörer och fordringsegare af olika slag 40 millioner samt eget kapital (grund- och reservfond) 11 millioner. Om nu banken af sina 59 millioner tillgångar afsätter 8 millioner till sedelskulden, så har den kvar 51 millioner tillgångar, som motsvaras af 40 millioner skuld + 11 millioner eget kapital.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Banken ställning var:

<i>Debet.</i>	<i>Kredit.</i>	
Tillgångar i vexlar,	Sedlar	8 mill.
obligationer, reverser m. m.	Depositioner och annan skuld	40 „
59 millioner.	Eget kapital	11 „
	Summa	59 mill.

Efter det banken af nämnda sina tillgångar afsatt 8 millioner, för att dermed täcka sedelskulden, är ställningen:

<i>Debet.</i>	<i>Kredit.</i>	
Tillgångar i vexlar,	Depositions- och annan	
obligationer, reverser	skuld	40 mill.
m. m. 51 millioner.	Eget kapital	11 „
	Summa	51 mill.

Ikke har genom denna afsättning bankens eget kapital lidit den ringaste minskning. Dess grund- och reservfond kvarstår till oförändradt belopp och motsvaras till hela detta belopp af ineliggande tillgångar. Men "brefskrifvaren" och hans eftersägare räkna annorlunda. Mot sedelskulden, 8 millioner, hvilken naturligtvis står i kredit, stryka de *ikke* ett motsvarande belopp uti de i debet upptagne *tillgångarne* utan i stället 8 millioner i det egna *kapitalet*, som ju också är en kreditpost. Derigenom komma de till det resultat, att banken genom nämnde afsättningsåtgärd gjort af med nästan hela sin grundfond och blott har omkring 3 millioner kvar af det egna kapitalet. Det är första gången jag hört att man qvittar en kreditpost mot en annan kreditpost; jag trodde att man qvittade en kreditpost mot en debetpost.

Hela den framställning, som jag åsyftar, är af den art, att man ej vet hvad man skall säga om den. Man bör ju ikke kunna antaga, att den är medvetet vrängd. Men är den omedveten, så — då den kommer från en affärsman — kan man väl ännu antaga att mannen kan vara skicklig i sin speciella affär, men man får då för hans egen framgång hoppas, att hans bokföring skötes af någon annan person, som är bättre hemma i bokföringskonsten än han sjelf och som begriper skillnaden mellan debet och kredit. Jag skulle, som sagdt, icke hafva tillåtit mig besvåra Kammaren med att upptaga detta tryckta opus till vederläggning, men som jag hörde några toner från norrlandsbänken, som voro genljud deraf, så har jag ansett framställningen, i det ögonblick den framkommer i en Riksdagens Kammare, icke böra lem-

Rörande för-
lag till lag
angående
enskilda
bankbolag
med sedel-
utgifnings-
rätt.
(Forts.)

nas utan vederläggning. Är, hvilket jag ej velat antaga, framställningen medvetet vrängd, ja då kan den möjligen hänhöra under strafflagen; ty man får icke framkomma med osannfärdiga uppgifter för att söka kasta skugga på andras soliditet. Och begriper man ej saken sjelf, bör man, innan man skrifer, och framför allt innan man trycker, försigtigtvis höra sig för hos någon person, som förstår bokföring och kan upplysa, huru med en sådan sak förhåller sig.

En talare på kalmarbänken anmärkte mot Herr Bokström, att då denna talat om Peelska bankakten, hade han lemnat oriktig uppgift. För egen del citerade talaren ett nyligen utgifvet arbete och påstod att de enskilda sedelutgifvande bankerna afskaffades fullständigt 1844 i England. Nej, mine herrar, de enskilda sedelutgifvande bankerna afskaffades icke och äro icke, den dag som är, afskaffade. Den enskilda sedelutgifningsrätten finnes ännu och begagnas i England, till en utsträckning af cirka 8 millioner pund sterling. Men den är nu dock jemförelsevis med Englandsbankens ganska obetydlig. England vidtog på Peels inrådan precis samma steg som Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen. Peelska bankakten lät då de enskilda bankerna som funnos få fortfarande verka, men deras sedelutgifning begränsades så, att de aldrig fingo gifva ut mera sedlar än medeltalet af de sista 12 veckornas emission. Ett centralt sedelinstitut fans redan; detta privilegierades och förstärktes ytterligare och fick under vissa former bättre vilkor, fastän det måste erlægga högre stämpelafgift till staten; och de enskilda bankerna blefvo härmed försatta i ett sådant tillstånd, att deras sedelutgifning af sig sjelf afmattades. Man kan lefva i England i årtal utan att få en enskild banksedel. Den som rör sig i London eller på de andra större centralplatserna, ser dem icke. Men de finnas. På aflägsna platser, der bankverksamheten är mindre och derför icke skulle bära sig utan sedelutgifning, der behövas de och der finnas de. Hvarje bank har sitt eget lilla territorium och utöfver detta komma icke den enskilda bankens sedlar, ty i samma ögonblick de försöka gå längre, mötas de af strömmen af Englandsbankens sedlar, som genast kastar dem tillbaka. Det är också så komitén tänkt sig saken. Den vill hafva privatbanksedlarne lokaliserade, hvar till sina mindre områden, och i den större rörelsen, på liffigare affärscentra, skulle de så småningom ersättas af Riksbankens sedlar; på detta sätt skulle, medan de enskilda bankerna arbetade med all trygghet, Riksbanken småningom utveckla sig som sedelinstitut och upparbeta sig till en ren centralbank. Hvad af Kongl. Maj:t nu föreslås, är således något, som direkt förer till samma mål, dit alla vilja komma: Regeringen, Utskottet, Bankkomitén och Kammaren. Men hvad vi icke vilja göra nu, är att så här genast, innan vi ännu veta huru det skall komma att verka eller taga sig ut, sätta de enskilda banksedlarne på en bestämd fortgående absolut afskrifning. Man skulle nog icke från de stora städerna få höra några starka klagomål, om så anordnades; men visst är, att just de smärre orternas befolkning blefve de, som komme att ömma mest för en sådan anordning. De stora städerna skulle skaffa sig goda och vinstgifvande banker ändå, och Kammaren känner, att den stora aktiebanken i vårt land, Skandinaviska banken

bereder sina delegare i regel en större utdelning än privatbankerna kunna göra. Men på småplatserna blefve förhållandet på ett smärtsamt sätt förändradt. Jag skall icke ytterligare försöka att härom öfvertyga Herr vice Talmannen, den uppgiften vill jag öfverlemna åt hans kommittenter. Jag tror han skulle få höra af dem. Vi gjorde en gång försök med att indraga ett Skånebankens afdelningskontor och klagomålen blefvo så bittra, att, oaktadt bolagsstämmobeslut fattats om indragningen, genom sidoåtgärd beslut måste fattas om verksamhetens bibehållande i modifierad form. Detta kontor var dock icke mer än 2 mil aflägsset från ett annat bankkontor och var derjemte förbundet med öfriga orter genom jernväg. Förhållandena äro visst ännu mindre gynsamma för bankkontors indragning i Dalarne.

Då jag anser att Kammaren i Kongl. Maj:ts förslag har utvägen att göra ett kraftigt och betydelsefullt steg i den riktning Kammaren vill gå, tror jag den kunde och borde acceptera detsamma, möjligen med en eller annan mindre modifikation, och dermed nu rycka fram mot det mål, dit den vill komma. Om detta kan ske lika lätt en annan gång, kan hvarken Kammaren eller någon annan säga. Nu äro under en lång tid alla förberedelser för en sådan reorganisation träffade och alla oktrojer afpassade att utlöpa vid en och samma tidpunkt. I närvarande ögonblick är därför tillfället gynsammare än det varit på 20 år. Göra vi det icke nu, kunna kanske 20 år förflyta, innan sådan konjunkturer härnäst skola inträffa, att vi kunna omorganisera våra enskilda banker. Derfor är det jag ber Kammaren allvarligt beakta föreliggande Kongl. proposition.

I detta yttrande instämde Herr *Fredenbergh*.

Herr Rydin anförde: Jag skall nu fatta mig helt kort. Jag begärde ordet med anledning deraf, att Herr vice Talmannen synes hafva missförstått mitt förra yttrande. Då jag nemligen för en stund sedan sade, att det icke finnes någon, som bär ansvaret för Riksbankens förvaltning, emedan hvarken regering eller bankofullmäktige därför hafva något ansvar, menade jag naturligtvis icke sådant ansvar, som drabbar dem, i fall att de skulle förskingra medel, eller på annat sätt komma under strafflagen, utan jag syftade dermed naturligtvis på den ansvarsskyldighet, hvilken åligger dem, som hafva till sin pligt, att på allt möjligt sätt söka förbättra en institution och dervid taga initiativet. Det ligger i denna institutions beskaffenhet att en sådan uppmärksamhet, som erfordras för initiativ i detta fall, icke gerna kan fordras af Riksbankens styresmän, ty deras uppmärksamhet måste nu i allmänhet tagas i anspråk af de löpande ärendena, då de redan efter ett års förlopp äro underkastade omval. Det var detta slags ansvar jag syftade på.

Då den ärade talaren sedermera omnämnde mitt yttrande i afseende å grundfonden, så medgifver jag att jag derunder gjorde mig skyldig till ett *lapsus linguae*, när jag sade att Riksdagen när som helst kunde begagna grundfonden. Det belopp, hvartill nu grundfondea är bestämd, kan ej utom i lagstiftningsväg ändras. Det finnes

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

nemligen icke något som hindrar att man, i stället för att använda vinstmedlen genom att lägga en del af dem till grundfonden, lägger dem till reserverade medel och då kan man fritt förfoga öfver dem, ty det finnes ingen lag som bestämmer huru sådana medel skola användas.

Vidare omnämnde Herr vice Talmannen att det här skulle vara fråga om förändradt valsätt för utseende af bankofullmäktige. Så vidt jag har mig bekant, vet jag icke af något sådant förändradt valsätt, om icke han menar, att man i stället för att välja 7 på en gång nu i stället skulle välja i sender. Men dermed är sjelfva valsättet oförändradt. Det är sjelfva valsättet som är origtigt, emedan det gör valen beroende på lottning och detta missförhållande afhjelpes icke vare sig det är 7 eller 2 som skola väljas.

Hvad nu tillståndet i landet 1879 beträffar, så var det icke för de enskilda bankernas skull Riksdagen då trädde emellan, utan det var för att hålla uppe värdet på de jernvägsobligationer, som då voro ute i rörelsen. Man lemnade bland annat några millioner till sågverksgarnes garantifond och, som man vet, utlemnades af de 20 millioner Riksdagen då beviljade till jernvägslånehypoteksfonden endast omkring 6 eller 7 millioner, ty mera behöfdes icke, för att göra slut på paniken. Jag känner ganska väl till detta, emedan jag då hade äran att vara utsedd till Riksdagens revisor. Jag tror icke heller att man får söka orsaken till paniken endast hos de enskilda bankerna, utan att äfven andra orsaker dertill medverkade, och särskildt vållade de alltför mycket forcerade jernvägsbyggnaderna detta till stor del.

Jag har nu icke något vidare att tillägga.

Herr Sällström: Då jag efter den utveckling, diskussionen här tagit, icke funnit mig hafva något väsentligt att tillägga i hvad föregående talare anfört till privatbankernas försvar, så hade jag ej ämnat deltaga i diskussionen. Men sedan Herr vice Talmannen nu tolkat Herr Hæggströms yttrande så, att vi norrländingar i allmänhet skulle vara nöjda, om Utskottets förslag ginge igenom, så måste jag säga, att vi i Norrland allmänt med fruktan motsett förslaget, ty ingen annan del af Sverige skulle så hårdt drabbas af förändringen som Norrland.

Detta skulle äfven blifva fallet, om Herr Carl Ifvarssons förslag ginge igenom, ty, som vi veta, hafva under de sista årtiondena öfver allt här i landet bankväsendet och handeln gått sida vid sida, och om nu en brådskande förändring i privatbankväsendet eller sådana lagar skulle antagas, att nämnda institutioner icke funne med sin fördel förenligt att fortsätta med rörelsen, kan jag icke finna annat än att ett sådant förhållande blefve ödesdigert för vårt land.

Jag har icke erfärit något egentligt talande skäl, hvarför privatbankernas sedelutgifningsrätt nu ovilkorligen måste borttagas förr än något annat blifvit satt i dess ställe, och därför kan jag icke vara med om en sådan bestämmelse och i all synnerhet hvad 10-kronors-sedlarne beträffar, emedan vi norrländingar icke hafva något egentligt bruk af högre valörer för liiquidation till allmogen.

Jag känner ock ett visst behof af att taga privatbankerna i för-

svar mot den ovilja och det klander, som dessa rönt af vissa motståndare i Kammaren, emedan jag tvärtom har den erfarenheten, att privatbankerna hafva varit till stort gagn för handel och industri i allmänhet.

Den halfva procent, som privatbankerna i allmänhet hållit högre på sin diskontering och beviljade kreditiv har man icke beklagat sig öfver, utan har man ansett sig hafva denna högre ränta till godo i det tillmötesgående och de många tjänster, som man i allmänhet rönt vid ombytena med nämnda anstalter och hvilka tjänster äro till stort gagn för affärsmannen.

Mot hvad den ärade talaren på vesterbottensbanken, nemligen Herr Häggström, anfört mot privatbankerna, ber jag få inlägga min gensaga, emedan jag hyser aldeles motsatta åsichter, och tror, att det förslag, han så ifrigt biträder, vore mycket skadligt för Norrland och äfven för landet i sin helhet.

Jag skall emellertid icke vidare upptaga Kammarens tid, utan endast yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sam. Johnson: Det är ganska obehagligt att taga till ordet vid denna sena timme, då alla önska ett slut på frågans behandling. Men talaren på malmöbanken uppkallade mig, då han påstod, att de enskilda bankerna beredt de mindre jordbrukarne så stora fördelar, att dessa icke skulle kunna undvara dem. Jag tror för min del aldeles motsatsen, eller att de mindre jordbrukarne haft mera skada än gagn af dessa banker. Jag vill visst icke bestrida, att de en och annan gång varit dem till nytta, men i allmänhet torde de mera hafva varit till skada. Har det varit godt om penningar, då hafva äfven de fattigare och i knappa omständigheter stadde jordbrukarne fått låna, men har en kris inträffat, då hafva bankerna ej haft mis-kund med dem, utan obevekligt dragit in lånen.

År 1878 uppstod, såsom herrarne veta, kris i landet. I den ort, jag tillhör, fans då, och finnes ännu ett afdelningskontor från en enskild bank. Kontoret hade på deposition mottagit 900,000 kronor, men egde ej rätt att utlåna mera än 300,000 kronor. Då nu krisen kom, indrogs äfven en stor del af detta sistnämnda belopp, hvilken del jemte de deponerade medlen användes vid hufvudkontoret och således drogos från ortens befolkning. Detta förfaringssätt medförde panik och förskräckelse i orten, men tvingade också vissa personer att ombesörja inrättandet af en folkbank för att upphjelpa ortens penningeställning. Denna bank har lyckats ganska väl lösa sin uppgift, och utvecklats sig så, att den kan när som helst tillgodose hela ortens behof af rörelsekapital.

Jag skall icke längre uppehålla Kammarens tid; men jag kan icke underlåta att begagna tillfället för att uttala ett verkligt beklagande öfver att hafva måst höra ett så kraftigt yttrande från statsrådsbanken, som det att icke något annat förslag än det af regeringen framlagda kunde sanktioneras. Det var beklagligt, men jag hoppas någon lösning i allt fall skall kunna utfinnas, ty regeringen vill väl icke bära ansvaret för hela frågans fall.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Jag inskränker mig till att yrka bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr Sjö: Jag lofvar att icke länge upptaga Kammarens tid. När man såsom jag icke kunnat bifalla förslaget i dess helhet, så har jag emot detsamma afgifvit min reservation. Inom Utskottet har jag uttalat den åsigten, att all sedelutgifningsrätt för de enskilda bankerna borde under den närmaste tiden indragas, och Riksbanken i stället sättas i tillfälle att helt och hållet öfvertaga densamma. Men då jag antog, att ett dylikt yrkande icke skulle vinna gehör vare sig inom Utskottet eller inom Första Kammaren, så anslöt jag mig till ett inom Utskottet framställt förslag af innehåll, att sedelutgifningsrätten skulle begränsas till 40 milloner, deraf $\frac{2}{3}$ skulle bestå af 10-kronor och detta under förutsättning att sedelutgifningsrätten skulle indragas under nästa oktrotid eller inom 12 års tid härefter.

Hvad nu angår föredragna § 31, får jag säga, att med den ändring Herr Carl Ifvarsson gifvit densamma tilltalar den mig kanske lika bra som Utskottets förslag, om icke bättre, hvarföre jag icke håller på det senare.

Det har icke undgått mig att höra uttalandet från statsrådsbanken, att, om Kammaren eller Riksdagen beslutade att hellre antaga vare sig Utskottets eller Herr Carl Ifvarssons eller hvilhet annat förslag som helst än det af regeringen framlagda, så skulle regeringen icke sanktionera detsamma. Jag beklagar om detta icke kan ske. I tider, sådana som dessa, då man får höra så många uttalanden höjas för att sedelutgifningsrätten under de närmaste åren måtte upphöra, hade jag trott att regeringen bort undvika att framlägga förslag i det syfte att sedelutgifningsrätten skulle bibehållas och derigenom åt de mest förmögna personerna i landet bortgifva ett monopol på en inkomst af minst 3 millioner kronor, hvilken onekligen borde tillfalla staten och ej enskilda personer, såsom här föreslås.

Sverige, med en befolkning af emellan 4 à 5 millioner invånare, har icke mindre än 28 sedelutgivande banker, då deremot andra länder med mångdubbelt större invånareantal icke hafva mera än en sedelutgivande bank, nemligen nationalbanken. Jag kan därför ej undgå, att göra mig och vännerna till de enskilda bankerna den frågan: kan det vara klokt och lämpligt att hafva så många banker? Männe det icke vore mera tidsenligt att hafva en enda sedelutgivande bank, nemligen Riksbanken? Jag vågar påstå, att om vi lagstifta i den senare riktningen, så skulle sådana kriser, som nu inträffat, icke så ofta förekomma. Såsom skäl för detta mitt påstående vill jag anföra att under de goda tiderna utsläppa dessa sedelutgivande banker mycket af sina sedlar, hvilka de under dåliga tider indraga, derigenom framkallande fallissementer och affärskriser. Herr von der Lancken yttrade att de enskilda bankerna under goda tider hafva åstadkommit mycket godt; ja, jag medgifver det, då jag på samma gång tror, att denne talare äfven skall erkänna, att de enskilda bankerna under sådana tider haft stora inkomster på det allmännas bekostnad samt beredt sig det mesta goda, men han nämnde icke, huru dessa banker

verkat under de sämre tiderna och jag tror äfven det är bäst att han deröfver drager en slöja. Jag vågar äfven påpeka fördelen af enbankssystemet, sedt från den synpunkten att vi då sluppe de många olika sedelvalörerna, som nu uppgå till omkring 100 stycken, om hvilka man rätt ofta, när man skall handskas med dem, ej vet om de äro äkta eller falska eller innebära den säkerhet de utlofva. Jag skall emellertid, ehuru åtskilligt nu kunde vara att tillägga, vid denna sena timme, icke längre upptaga Kammarens tid.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: Jag vill endast säga några ord och får dervid nämna, att jag icke under öfverläggningen blifvit öfvertygad om att mitt förslag *icke* bör antagas, utan jag har tvärtom blifvit öfvertygad derom, att det *bör* antagas såsom det enda, som kan bereda frågans lösning, helst man från statsrådsbanken fått höra, att regeringens sympatier äro för genomförande af ett förslag, som går i den riktningen, att vi skola få en enda sedelutgifvande bank. När jag hört detta uttalande från det hållet, så vill jag för min del icke uppgifva förhoppningen om, att frågan möjligen kan vid denna riksdag vinna sin lösning. Jag har visserligen hört från statsrådsbanken uttalas, att såsom villkor för att regeringen skulle kunna sanktionera en ny lag, skulle erfordras vissa garantier från Riksdagens sida, såsom, bland annat, att Riksdagen skulle afstå från sin rätt att uteslutande bestämma öfver sammansättningen af Riksbankens styrelse m. m. Men jag antager för gifvet, att den nuvarande regeringen, som har uttalat sympatier för syftemålet: *en* sedelutgifvande bank, icke skall sätta frågan på sin spets, därför att man icke på förhand kan få Riksdagen att gå in på regeringens åsikter i fråga om lag för Riksbanken, innan regeringen afstått från sin från början sjelftagna makt att inrätta sedelutgifvande banker. Naturligtvis vill Riksdagen vara säker på, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt borttages, innan Riksdagen afstår från sin rätt; men man kan vara säker på att, om det ena göres, skall det andra komma efter. Jag tror icke vår regering vill vara med att kifvas om makten, som man vill hafva på ena eller andra sidan, utan då regeringen anser saken vara riktig och då Kamrarne enas om något, som går i samma riktning som regeringen anser riktigt, så tror jag icke sanktion skall nekas, och då skall icke tillmötesgående saknas från Riksdagens sida. Men då man sett förslaget framkomma deladt i flera lagförslag och förslag till författningar, har man icke haft skäl att tro annat, än att det varit regeringens mening, att lagen skulle utfärdas på sådant sätt, att makten skulle bibehållas i den nuvarande ställningen och regeringen sålunda kunna ensam besluta om de enskilda bankerna, men att Riksdagen det oakadt skulle afstå sin rätt angående Riksbankens förvaltning i visst hänseende. Har Riksdagen deremot uttalat sig för något annat, och lagen ändrats i denna riktning, hoppas jag regeringen icke kommer att motsätta sig det, då det gäller något så nyttigt för hela landet.

Då jag sålunda icke tror, att regeringen skall komma att kifvas med Riksdagen om makten, kan jag icke annat än vidhålla mitt förut framställda förslag.

Rörande förslag till lag angående enskilda bankbolag med sedelutgifningsrätt.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Gumælius numera återtagit sitt derunder framställda särskilda förslag, återstodo följande yrkanden, nemligen: dels om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, dels om bifall till Utskottets förslag, dels om afslag derå och bifall i stället till Herr Carl Ifvarssons förslag, dels ock slutligen om afslag å så väl Utskottets som Kongl. Maj:ts förslag. Efter upptagande af dessa yrkanden, i nu nämnd ordning, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd och försiggick, sedan till kontraposition antagits bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag, enligt följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att Kammaren, med afslag å Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets förslag till lydelse af 31 § i nu föreliggande lagförslag, godkänner den lydelse af samma paragraf, som innehålles i Kongl. Maj:ts proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets omförmälda förslag, godkänt paragrafen med den lydelse, som af Herr Carl Ifvarsson under öfverläggningen föreslagits.

Sammanräkningen visade 63 ja men 130 nej; och hade Kammaren alltså godkänt paragrafen med den lydelse, som af Herr Carl Ifvarsson under öfverläggningen föreslagits.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Memorial och Utlåtande

N:o 9, i anledning af återremiss af Utskottets Utlåtande (N:o 7) angående väckt motion om ändring af §§ 6, 9, 13, 16 och 20 Riksdagsordningen; och

N:o 10, i anledning af väckta motioner rörande vissa, för medlemmar af konungahuset gällande undantagsbestämmelser i grundlagarne;

Riksdagens Kanslideputerades Memorial N:o 2, angående förhöjning af gratifikationerna åt tjänstemännen och vaktbetjente i tryckeriexpeditionen; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 12 (i samlingen N:o 37), i anledning af väckt motion angående ändringar i Kongl. förordningen af den 18 November 1881 rörande minderåriges användande i fabriek, handtverk eller annan handtering.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens

sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 3.

Herr vice Talmannen Larsson erhöll härefter ordet och yttrade: Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 15 har så sent utlemnats, att jag och, som jag förmodar, många med mig icke kunna hinna af detta betänkande, som innehåller den så kallade mellanrikslagen, taga den noggranna kännedom, som vore önskelig, till morgondagen. För morgondagens plenum hafva vi, utom fortsättningen af samma betänkande, åtskilliga andra frågor att genomgå, och det är icke sannolikt att denna viktiga fråga skulle kunna förekomma förr än sent i morgon qväll. Jag anser denna fråga vara för vigtig att tagas så lättvindigt och jag tillåter mig därför föreslå, att omnämnda Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15 måtte få uppföras först på föredragningslistan bland de ärenden, som förekomma nästa onsdag. Jag gör denna framställning så mycket hellre, som en sådan åtgärd icke kan verka fördröjande på Riksdagens afslutande. Jag föreställer mig, att sedan Kamrarne fattat sina beslut i den nu föredragna frågan, så behöfver Sammansatta Utskottet sedermera måndagen och tisdagen för det sammanjemkningsförslag, som Utskottet kommer att göra.

Jag hemställer därför att Betänkandet N:o 15 måtte få uppföras främst på föredragningen nästa onsdag bland de två gånger bordlagda ärenden.

Med bifall till den af Herr vice Talmannen sålunda gjorda framställning, beslöt Kammarne, att Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15 skulle å den föredragningslista, som komme att uppgöras för Kammarrens sammanträde nästa Onsdag den 12 i denna månad, uppföras att förekomma främst bland tvenne gånger bordlagda ärenden.

§ 4.

Anmälades och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen, N:o 43, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetje hufvudtitel.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.